

Us. 380

OROL.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor: O. Sytniansky.

Ročn. III.

Turč. Sv. Martin, 30. Septembra 1872.

Číslo 9.

Svätopluková zrada.

Tam od Dunaja kúri sa a práši,
Dvaja ku Nitre jazdei uháňajú;
Či jich zo zadu divá Vjuga plaší?
Či peknú Vilu pred sebou chytajú?
Veď to Svätopluk s Jarošom uháňa,
Bo chce predbehnúť strýca hnevivého,
Dozrelo zlé už predsavzatie jeho:
Prijať a potom — zradiť svojho pána.
„Šíp vypustený nedá sa obrátiť.
Už čo sa stalo, viac sa neodstane,
Nemca-li zklamem, boje neslýchané
Nutno podstúpiť, k tomu devu ztratíť.
A strýcov tvrdý hnev či dá sa skrotiť?
Či uňho viery naleznem nadalej?
Či vo vážnosti nebudem stáť malej?
A olúpený z moci biedne psotíť?
Iste zbavený trônu jak Pribina
Len v cudzine mi utočišťa zbudne
A či žobráka almužnej ostudné
Droby prijímať zvolí Adelina?
Návrat nemožný! kostka je vrhnutá!
Hračka o život a smrť započnutá!“ —

Hriešnika beh je lavína snáhová
Na ladohlavých Alpách utvorená;
Najprv len nôžkou ptáčika shodená
Drobka sa polhne do behu hotová,
Beží a beží, rastie vždy a rastie,
Berúc na seba skôr snáh len a chrastie

A potom skaly a storočné duby
Do tela jako rebrá si napichá,
Až celé mesto driemajúce zticha
Zrazu za živa pochová a zhubí,
Tak že sa o ňom nikdy viac neslýcha.
Tvojho ti pádu obraz, knieža Nitry!
Ach, prvej vinny zrasť je bujný, chytrý. —

Vníde do hradu Rastie Nitranského,
Vníde s ním dvanásť bohatierov statných:
Víta synovec strýca zradeného,
Víta ho v rečach hladkých a obratných.
Lež tento mlčí rovno menej skale,
Veď len popriečky zrak naň chmurný hodí,
Premerá strmo mramorové schody,
Kým sa neoctne vo ohromnom sále.
Tu strašne v celej vypne sa veľkosti,
Sfa anjel pomsty o meč podoprený,
A hľadá okom ukrutnej prísnosti —
Juž horko posmech preráza tajený —
Hľadá dlhučkým dúškom na vinníka —
A fažko mu je zniest ten pohľad žhúci,
Do čriev, do ľadví ostro vnikajúci —
Až raz zahrní tak na prestupníka:

„Šťastlivý návrat, synovče! z navštevy!
Bodaj že ti len k zdravu poslúžila!
Vitučili fa tie nemecké devy,
Tak, že sa našich nežnosť ti zhnusila!
Nuž ešte haňby neshorel si pýrom,
Žes', strýca zradil — a predal otcinu?
Žes' zmačkal nohou tú nádej jedinú,
Ktorú mal stavec krehký v svete širom?
Nuž, to je môjho milovania vďaka?
To vďaka, že si z prachu na trón sadol?
Tys' sa len lestne v srdce strýca vkradol.
Abys' zožieral ho na spôsob raka!
No povedzte vy bohatieri slavní!
Čo ten zaslúžil, ktorý majúč čelo
Nestudné, zločin tak vykonal zjavný?“
A z dvanásť hrdiel temno „smrť!“ — zavznelo.

„Smrť, i ja rečiem strýče milovaný!
Lež radno-li je súdiť bez výslechu? —
A ač prenáhliš sa v horlivom spechu?
Ač vinník smer mal k blahu vymieraný?
Ač všetko to len klamná bola lárva,

By prezref dal sa spod nej sok bezpečne?
Ač to nátierka bola len a barva
Kryjúca nápašť pre oko všetečné?
Mudrejšie-li je vyzvedača okom,
Lež svojim vlastným nazref do hry sokom?
Tvoj špehár sdelil ti len opak vecí,
Lež líce jej, to pred nim bolo skryté:
Čo, jak dnes zajtra sa ty, sa vy všetci
Dôkladne o tom, jasne presvedčíte?“

Ach, láska snadno dá sa prehovoriť:
Valne tou rečou hnev Rastica chladne;
Šlachetnosti to fažko verif padne,
Že anjel v diabla môže sa zpotvoriť.
V hĺbke myšlienok tuho zahrúždený
Zbehá sál storáz krásne vydĺáždený:
„Možno“ — premýšľa — „lež čím to dosvedčí?“
Hej, veď nevine čistej synovcovej
Tak by sa tešil, tešil pravde reči,
Jako sa teší dieťa hračke novej.

Tuší Svätopluk účinok slov hladkých,
Kuvať železo chce, kým je žeravé;
Znovu natočí on niť reči sladkých,
Hľadajúc výboj istý v jích otrave.
„Vieš čo, môj strýče! praj zlatému klasu,
Kým dozrieť môže potrebného času!
A keď vytrezvie hnevu náruživosť,
A v rozváženie mysle sa rozplynie,
Rozpoviem všetko slušne, a pominie
Jako ľad v lete horkosť a prechlivosť.
Kráľ môj je hosť mi vzácny dnes a milý,
Nezhoré mi slasť tú trpkosti paliňom!
Popust veselej úzdu kratochvíli
Volno pri mojom stole pohostinnom!
Prelstený Frank je a prekabátený,
Mnie, že si sjednal k lúpežstvám súdruha,
Aby s nim chodil na zboj a na pleny,
A prijal údel, jaký bere sluha.
Na skorý zahyň jeho a zdar špatný,
Prvý buď pohár, bohatieri statný!“

Jako keď more zbúrené orkánom
Až na dno hroznú tlamu rozďavuje,
A hnevne loď i všetko, čo je na ňom,
Hneď žravo hlce, hnedky von vypluje
Striekajúc v durnom rozjatrení takom

Zelené peny do tvári oblakom,
Zas, keď tichoty ruka ho pohladká,
Tichne, ledva že hravé robí kráže,
Až líce jako zrkadlo ukáže,
Loď kolimbajúc jak dediatko matka,
Tak uhladkaný i hnev Rastislav
Pomali krotnúc tíško zadriemava.

Skrotení takto dajú viesť sa k stolu
Praštiacemu pod chutnými jedlami,
Pod chýrnym vínom plnými kupami:
„Doňho sa páni! majme dobrú vôľu!“ —
Pomali krev sa po žilách zohrieva
Jazyk v hovore čerstvom rozväzuje,
A Svätopluk len núka a nalieva,
Sám len na oko ústa omočuje,
Až vždy sa viacej tvár každému pýri,
Jazyk v reči sa vlečie a podkýna,
Hovor v krik prejde, a ten vždy sa šíri,
Oko jak sklenné z jamky sa vypína,
Pamäť sa matie, sál, stól kolom beží,
A Svätopluk len núka, zazdravkáva,
Kým sa nekníše hruď, neskloní hlava,
A každý vo snách hlbokých neleží.
Sladké po kvase bolo zpočínutie,
Lež prebolastné z neho precítnutie.

* * *

Hore ty kostro kráľa moravského;
Počuj rydzavej zápory vízganie;
Počuj tých ostrôh, tých mečov rinčanie;
Máš zase zhliadnuť tvár slnka teplého!
Lež neohliadaj sa tam na Moravu;
Nie k Velehradu s tebou uháňajú;
Hoj, veď posvätnú Nemcom vydal hlavu
Tvoju synovec, — ta s tebou spiechajú!
Ta letíš prudko kvetnie cez doliny,
Až ti vo vetre kader hviždí sivá:
A čuj, potretie z diaľnej Javoriny
Chychot sa razný, pekelný ozýva!

Eudovít Žello.

V a l g a t h a.

Historická povest z dejov uhorských XV. stolia.

Od Eudovita Kubániho.

(Pokračovanie.)

XIV.

V tábore.

Na svite tej istej noci rozložil sa na širokej rovine nize Bátky Huňadov tábor spiechajúci od Rožnavy a pripravujúci sa k dobytíu Balogského a Drienčanského zámku.

Huňad ľahko opanoval tej istej noci Gemer, ponevác veliteľ pevnosti večerom vzdialil sa s jadrom svojej posádky, zanechajúc hrad svojmu osudu.

A bolo sa to krása podívať na tie uhorské voje!

Ružové zore rána kráslily v utešených malbách počerné tváre dolnozemskej junosov, a prvé blesky slnka odrážaly v dúhových farbách zo zrkadiel vyleštených jích mečov. Robili stány, by sa rad radom po nepretrženom nočnom pochode oddali odpočinku.

Kolo leženia obiehali na bujných sedmohradských koňoch jazdecké stráže slediace zrakmi na všetky strany, dač podozrivého vyjastrit chcejúc. Nektore ubiehaly až hor do Bátky, kde predvoje cepárov a kopijníkov stály. Jedni zase vybiehaly na okolité vršky, vyzierajúc, či sa väčší počet nepriateľov nesblízuje. —

Nezbadali nič.

Dolu od Balogu bolo všetko ticho celou dolinou.

Týmito predstrážami bol Huňadov tábor pred nenadálym nápadom Čechov ubezpečený. A že tieto žiadne znaky výstrahy nedávaly, utiahol sa sám správca krajiny do svojho skvostne a pohodlne pripraveného stánu k odpočinku. I sveril veliteľstvo na svojho syna Lacka.

V celom ležení blnkali vatry, pred Huňadovým stánom najväčšia, a kolo nej stál veniec maďarských bohatierov, čakajúcich na barančinu, ktorá sa na rožnoch, zbrojnošmi krútených, upekala.

Hja, v tých časiech to tak išlo.

V tábore nedalo sa preberať jako doma, a šťastný bol ten, komu sa i také raňajky

dostaly. Nie jedon musel byť spokojný niekedy i na suchom chlebe.

„Dobre že sme tvojho Jánoša postavili za spžiernika tábora Kanižay. To je figliar; i z pekla vystanoví potravu pod hodinou,“ smial sa Rozgoň chtivo pozerajúc po dopiekajúcej sa pečenke, ktorú Hrabínov „koma Jánoš“ obracal.

„To je jednostranná chvála, Šebko; ešte ju nezaslúžil. I je otázka, či je pri ňom i pivnica v poriadku?“ riekol Tomáš Székely, ktorý takže ledva na pečenku čakal.

„Ach bratku, ty istotne môjho Jánoša nepoznáš. Nepochyboval by si o jeho všestranných vlastnosťach, keď bys len jak málo o jeho spôsobilosti mal poňatie! „Jánoš mešter, či je pivnica v poriadku?“

Miesto odpovedi zapichnul Jánoš rožen s upečenou baraninou do zeme, podal junákom nože, a zaskočiac do jedného blízkeho stánu vyniesol dva z pliec sa mu opalajúce ohromné kulače.

„Vívat!“ zvolali hrdinovia so smiechom, i dali sa do pečeni.

Asi desať krokov od nich pred stánom svojho otca stojác, načúval zadumeno Lacko Huňad veselý rozhovor svojich priateľov. Inokedy vo výpravách vojanských veselý, teraz javil v celej zovniutornosti svojej tajný zármotok. On snúbenec Milicin — teraz jako priateľ jej domu, k vyvráteniu jej otcovho hradu sa sblízuje, a k pádu jej rodu sám pracovať musí. Na darmo usiloval sa svojho otca k mieru naproti Valgathovi doviest, všetky prosby a domlúvanie jeho neosožily nič, správca krajiny nezavrátily v predsavzatom raz úmysle, úmysle to osvobodenia vlasti od českých bojovníkov.

Medzi tisíci tábora uhorského cítil sa osamelým, a i Rozgoň a Kanižay, ktorí jeho dôveru poživali, odťahovali sa od neho, aspoň sa mu tak zdalo, ponevác mu títo dôverníci jeho vyslovili ten náhľad, že svoju lásku — veľikým záujmom vlasti, jestli nie obetovať, tak aspon podriaďiť musí.

Jako dobrý vlastenec, s telom i dušou verný Uhorská syn, znal si dobre vážiť náhľad tento; lež mladý, jako bol, musel dať za právo i nešťastnej náklonnosti — citom lúbsti svojho srdca, ktoré teraz s povinnosťami vlastenca do búrneho sporu prichádzaly. Veliký jeho duch, vystupoval v ňom jako prosredník týchto protív — na darmo, svet-ské okolnosti spojenie jeho lásky s povinnosťou vlastenca nedovoľovali.

Z takýchto myšlienok zbudil ho zrazu dakysi jemu známy hlas, ktorý v prenikavom výkriku k nemu letel.

„Žiadam byť s Huňadom, s mladým Huňadom!“ rečnil rozkazujúcim spôsobom tento cvendziaci hlas jedného mladého jazdca, ktorého jedno oddelenie koníkov zdánlive jako vážna pred stán správcu krajiny doprovádzalo.

Székely, Kanižay, Rozgoň, dívali sa prekvapene na chyteného vazňa.

„Prisahám Bohu, to Mirkov z Krasku pánosť,“ zvolal Kanižay.

„Ticho páni!“ velel pristúpivší Lacko a tvár jeho zarumenila sa nachom nádejí, „hovorte Szentmiklossy, kde ste tohto mladého rytiera chytili?“

Szentmiklossy, mladý asi dvadsať ročný náčelník jednej jazdeckej stotiny, čiernych očí a havranných vlasov šuhaj, spravil s mečom svojím vojanskú poklonu i sdelil, že mladý jazdec od Sobotskej stráne padol ním velennej predstráži do rúk, aj bez všetkého odporu sa vzdajúc, žiadal si k jeho milosti predvedeným byť.

„Čo je Vaša žiadosť, rytier?“ obrátil sa po tejto zpráve Lacko Huňad k väzňovi. —

Meluzína, lebo ona bola, pozrela tajnostným a významným zrakom, na mladého Huňada; jakoby nevedomky položila pravicu na srdce a vztýčiac sa na koňu zvolala vyvýšeno:

„Ladislav Huňad a Šebko Rozgoň, podávám vám v mene dvoch neznámych českých rytierov rukavicu ku behom tohto dňa sa zviest majúcejmu boju. Rytierov tých po čiernych chocholoch, jích šišiakov ľahko poznáte!“

I podala malinkú rukavičku Huňadovi, ktorý túto pevne v rukách stisknúc, niečo z nej potajomne vyňal a prázdnu ju Rozgoňovi oddal.

„Prijímame vyzvanie do boja. Ubezpečte našich neznámych odporcov o našej úcte,

sdelte jim, že i naše znaky, zelené dubové chvojky na šišákach budú.“

„Szentmiklossy, doprovdte rytiera na miesto jeho chytenia a tam ho prepustte na svobodu.“

Jako toto Lacko dopovedal, pozrela Meluzína ešte raz významne naňho, uklonila sa, a sprevádzaná Szentmiklossym vyjzdila z maďarského tábora.

Székely, Kanižay a Rozgoň pozerali spy-tujúco na Ladislava.

„Eh, priatelia, je to obyčaj rytierska“ odpovedal tento na ostatok, jako jích otáznemu pozorou vyrozumel. Jedno máme isté, totižto, že nepriateľ ešte tohoto dňa na naše lezenie uderí — a s rytiermi sa biť — hoc jich i českými lúpežníkami voláme — je jednak na teraz našou úlohou. Ja s Rozgoňom máme aspoň svojich, a Vy dvaja sa takže postarajte o vám hodných odporcov. A teraz bratia, držte tábor v pohotovosti, zriadte svoje čaty — ja tento výjav na skutku správcovi krajiny oznámim!“

Odobral sa do stánu otcovho, Rozgoň, Székely a Kanižay ponáhľali sa k svojim, aby zriadili svoje voje.

Sotva vstúpil do šiatru, rozvinul z rukavičky vytiahnutý lístok a čítal v ňom prekvapeno nasledujúci veršík:

„Čierne znaky lúbošť kryjú,
Nech mrú túhy, keď nežijú!

M. z J. z B.“

Nestačil o pohádkovom smysle lístku premyšľovať.

Správca krajiny vstal hore z tábora postelišťa, i dopytoval sa na polozenie vojov.

Lacko v krátkosti rozpovedal, čo sa pred okamžením prihodilo.

„Teda nás tá lúpežná zberba ako pri Lučenci na svobodnom poli chce napadnúť? Neskrýva sa do dier?! Dobře tak, aspoň jich tu jednou ranou zničíme! Zajiste si myslia, že ma niektorí z náčelníkov zase jako u Lučence zradia. Ach mľite sa Česi. V mojom tábore teraz zrady niet!“

Pri ostatných slovách pozrel z ostra na Lacka, vystúpil von, vyšvihol sa na svojho havranej srsti koňa, i cválal horedolu táborom, riadac voje k čakánu nápadu. Székelyovi oddal sred, v ktorom sedmohradský Romani so Slovačou čo Huňadovcom verná

zostala, tvorily nevyrovnanú, muropevnú pechotu, lavé krydlo jazdcov z hajduckých miest a Kumánov Rozgoňovi, práce ale, záležajúce z maďarského zemánstva jazdy, svojmu synovi Lackovi, Kanizayho jako veliteľa dolňozemských vetroškorych čikóšov v pozadu čo rezervu púšti synov nechajúc.

Po chvíľke pozoroval Huňadov bystrý zrak podozrivé pohyby českých pri Bátke stojácich cepárov, ktorí sa zvolna v jednej refazi k tábore sblížovať zdali. Dolina ozvala sa dupotom koňov českej jazdy, a jako veter letel od Rakotiaša dolu v pancier oblečený Valgatha v sprievode svojej udatnej jazdeckej družiny.

Pechota jeho rozvinula sa pomali jako kľbko; postavila sa Huňadovmu sredu naproti Valgatha preletel šíky svojich vojev, a postaviac sa jim v čelo velel k nápadu.

I valilo sa to všetko jako povodeň, keď sa dolu temným desným hukotom na níziny rúti, s ohromným Hurrah, hukom trúb, výrebním bubnov — na pevne jakoby prikovano stojáci maďarský tábor.

Bolo to strašné srazenie!

Hrozný nával českej pechoty zlomil sa na skalopevných prsiach Romanov.

Huňad vtrhol s pár stotinami jazdy na české kopinietvo, a jeho meč máchal a kosil dvojtrojnásobne smrtonosne.

Dal znamenie Rozgoňovi.

Kumánska a hajdučka jazda uderila z boku na pravé krydlo Čechov, až tito z jednej i z druhej strany tiskaní začali pozvolna eúfať zpatkom.

Valgatha rozplamenený ohňom pomsty zúril strašne, a príkladom svojim chtiac zmužilosť v svojich ustupujúcich vojoch vzbudif, rútil sa do sredu nepriateľov, — za nim poznovu junáctvom nadechnuté jeho voje. I stala sa trenica, začal boj jedno proti druhému. Oba šíky sa rozpadly; bojovano chlap proti chlapovi, jazdec proti jazdcovi.

Mladý Huňad netrepeľive vyzeral čierne chochole svojich a Rozgoňových odporcov.

Už dostal znamenie od otca k boju, už sa miešala jeho zemánska jazda s českými železníkami, už Valgathové čaty takmer podliehaly — až zrazu stranou od Soboty dolu vrškom nize Bátky, teraz Halik rečeným, zadupotala jazda, v predu ktorej dva čiernymi

chocholy na šišakoch ozdobené a zakuklené postavy jako orkán letiac, i s krikami, „Jiskra, kalich a sláva“ — uderili na Huňadovcov, — a to k okamžitému prospechu podliehajúcich Valgathových vojev.

Sotva že Lacko a Rozgoň čiernych chocholatých neznámych svojich odporcov zazreli, kliesnili si cestu mečom k nim, nasledovaní svojimi víťazmi.

„Szentmiklossy,“ volal Lacko, „buďte mi pri boku, môj sok, jako vidím, takže má pobočníka!“

I popchol koňa a jedným skokom octnul sa v blízkosti jedného čiernochocholáka, podľa ktorého takže tohoto pobočník harcoval.

„Som vám k službám, rytier! Jakože rozkážete, či na píku či na meč,“ zavolal dvorne Ladislav.

„Ach pane, tu je veľká tmavrma. Hladte že, váš priateľ Rozgoň na čistine so svojim superom sa sprobúva. Čiby sa vám takže ta nepáčilo?“ vravel pobočník neznámeho čiernochocholáka.

„Ach dobre i tak pane; tam väčší priester, tam si i vy tuhla s mojim pobočníkom Bélom Szentmiklossym zaharcovať môžete.“

I leteli na priestor, kde Rozgoň s neznámym českým rytierom už píku bol zlomil a oba meča sa lapili.

„Ha čert mi i vám do duše, Jánoš koma; to sme sa my v planých vecach síšli. Za takú návštevu vám ja ďakujem!“ volal Hrabina Matej, na naňho dorážajúceho Rozgoňovho zbrojenca; i vyrzil Jánošovu šablu, až tento ozbrojený zostal.

„Nič to za to Jánoš; keď sa vám tak páci, môžeme ísť za pasy; ale škoda vašej Borči, lebo na môj hriešnu, keď vás stisknem, nikdy vy viac s tou halaškovať nebudete!“

Medzitým nastál medzi mladým Huňadom a jeho odporcom, no i medzi jich pobočníkmi Szentmiklossym a Brezovickým junácky zápas.

Na príklad Rozgoňa a jeho odporcu, sprobúvali sa najsamprv na piky. Von zo sedla druhého vyhodif žiaden nedoviedol. Tieto schrapštaly, a polámané kúsky jich rozfrkly sa po zemi.

Mladý Huňad nepokojno pozoroval útlu postavu svojho odporca, divný smysel lístku Meluzínou mu podaného miatol mu hlavu, a

keď sa v zápas mečov po zlamaní pík pustil chcel, tu mu dáka tajná moc soslabilu ruku, zmeravila rameno, — takže slabým jakoby na oko nápadom odporcovho meča ledva parírovať vedel.

V tom Rozgoň zkríkol, dostal v čelo ohlušujúcu ranu, zkyvotal sa zkoňa i padol svojmu vernému Jánošovi v náručie.

Týmto výjavom rozvzteklý Lacko, šibol v rameno svojho súpera, takže tento úzdu koňa pustiac v tom okamžení na pricvalavšieho ranajšieho vyzývateľa, v ktorom Lacko hneď Meluzínu poznal, sa oprúc pomali spustil sa na zem.

„Ustante páni, koniec boju!“ volala Meluzína na ešte úporne jedon do druhého machajúcich pobočníkov. „Premožení, pokorte sa svojim premožiteľom!“

„Nás spor si na druhý raz odložíme!“ povedal Brezovický k Szentmiklossymu a oba sblížili sa k skopenke poranených.

„Chcem vedieť vaše meno, rytier; chcem znat, komu Rozgoň podľahol!“ šeptal z mdloby sa preberajúci Rozgoň.

Odporca jeho zložil šisak, a pod čiernehocholostým šisakom zjavila sa bladá tvár — Mirka z Krasku.

Rozgoň usmial pokojne sa.

„Vrátili sme si! Už sme zase na čistom. Na teraz som ja váš väzeň.“

Krask neodpovedal nič. Stiskol mu nemo ruku a ukazoval na Lacku Huňada, ktorý v ňevyslovnom bóle jako mramorová socha nad poraneným svojim odporcom stál.

Čiernehocholatý šisak bol odprackaný. Pred mladým Huňadom ležala následkom veľkej straty krvi z rany do mdloby padnuvšia — Milica.

„Čierne znaky ľúbosť kryjú,
Nech mrú túhy — keď nežijú!“

mrmlal nešťastný Lacko sám v sebe, teraz chápujúc smysel lístku.

„Zomrela, ja som jej vrahom!“ dokládal tupým hlasom, nazdávajúc sa, že skutočne nad mrtvolou svojej lubenice stojí.

„Opustite nás!“ velela Meluzína! „Krask, prepustte svojho väzňa pána Rozgoňa. S Bohom páni; pod Drienčanským zámkom zas sa uvidíme!“

Ale Lacko stál a stál nemo, zúfale. Na ostatok zvučným hlasom vífaziaceho svojho otca prebudený, s hlbokým vzdychnutím odobral sa od zdanlivo mrtvej milej, i letel hľadať smrť, do najhustejších nepriateľských vojov.

Bitka ešte i teraz trvala, i vystupovala na stupeň rozhodnutia. Valgatha a jeho rytierstvo robilo divy zmužilosti. Všetko darom, s Huňadom a jeho junákami na šírom poli sa merať, nebol v stave. Najsamprv začalo Sperberovo oddelenie, ktoré nedávno zo zákrytu bolo na bojište vystúpilo, v divom neporiadku, jak sa zdalo, samým nim zmatené ustupovať, potom jednotlivé húfy púšťaly sa v útek, rad radom. A Huňad by istotne úplné vífazstvo bol dosiahol, keďby nie v tom okamžení, jako všeobecné prenasledovanie velel, vrchom od Gobišu medzi jeho voje a utekajúcich Zmeškal z Domanoviec nebol so svojou z Gemera na rozkaz Valgathov prchlou posádkou vrazil. A tento takto ustupovania svojho veliteľa nebol zakrýval. Takto zahatajúc na jedon čas nával maďarských vífazov, vzdialoval sa Zmeškal harcujúc za ustupujuúcimi. Huňadovci ale posilnení s Kanižayho rezervou prelomili na ostatok túto hať. I nastalo prenasledovanie. Milosť nedával, neprijímal nikto — a o pol hodinky nebolo vidieť živej duše zo Zmeškalových vojínov. Všetci životom zaplatili bezpečný útek Valgathov. Szentmiklossymu ťažko poranený Zmeškal padol v rabstvo, za ktorý skutok správcom krajiny na bojišti verejne pochválený, a tým miestom, kde teraz Uzapanita stojí, a kde Zmeškala zajaľ, obdarovaný je.

I zdalo sa, že Valgathova moc týmto vífazstvom dokonále zlomená, — Gemer o nedlho od českých vojov očistený bude.

(Pokračovanie nasleduje.)

Za Sládkovičom.

Jak si mi krásna mať moja lubá,
 Matička naša, Matica!
 V dieťkach zdarilých je tvoja chlúba,
 Nuž vyjasni čelo, líca.
 Zas sme kol Teba úprimná mati,
 Z nás sa Ti žiadon zradne nestratí,
 Každý verne mužne stojí; —
 Darmo nás darmo zlí rozlučujú,
 Darmo nás darmo zlostní križujú
 Živí, mrtví — vždy sme tvoji.
 Neveríš mati? . . A prečo clona
 Smútku, bólu tvár ti kryje?
 „Rada vás všetkých“ — vzdychá si ona;
 „Ale za jedným žiaľ mi je!“
 Rok po rok rednú tie vaše rady,
 Opúšťate ma starší i mladí,
 Smrť vás jako trávu kosí;
 Vest' mi doniesly pohronské vily,
 Že mi je v hrobe Sládkovič milý,
 Preto zrak môj slzy rosí.“
 On môj miláčok, anjel tešiteľ
 Tak mnohú úlavu dal mi,
 On krásnil kraj môj krás vrely ctiteľ,
 On mi v kríži spieval žalmy.
 On to, čo zlý svet a vrah rozdvojil,
 Čarovnou piesne mocou zas spojil,
 On zobudil to, čo spalo.
 Zahrmel smelo do nízkych duší,
 Volal do hluchých národa duší,
 Až to Slovensko povstalo.
 I naše oči, milená mati,
 Plačú z tej istej príčiny,
 Že tak v čas išiel i tmavý hrob spáti
 Nás lubý spevec „Maríny.“
 Spevec „Milice,“ spevec „Detvana,“
 „Šubiča-Zrínský“ juhoslovana,
 „Sôvet“ a „Martiniády“ —
 Spevec plamenných piesní národa,
 Z ktorých dýchala sláva, svoboda,
 Čo sú nám večné poklady.
 On bol so srdcom rodu srastený
 Bol sám srdcom, dušou jeho;
 Spevom objímal tisíc rameny
 Dušu národa celého,
 Žilami rodu vrelo prúdila
 Sa pieseň jeho, a sťa krev bila
 Ku tohto od srdca jeho,
 To srdce stíchlo — už viac nebije,

Jaký že rod môj veniec uvije
 V pamäť poetu mrtvého?
 Je spev národný dychom národa,
 Ním sťa pták v povetří žije,
 V ňom mu je radosť, sláva, svoboda,
 V ňom slasť, keď ho osud bije.
 Šťastný to národ, čo blaho v piesne
 Zavít vie, nimi lieči žiaľ, tiesne,
 Nimi ku sláve sa budí; —
 Šťastný to spevec, čo mocou zvuku
 I k sláve vodí, i mierní muku
 Roda, keď spev z lýry lúdi.
 Šťastnýs' ty rod môj, žes' mal slávik
 Sladkého na brehách Hrona,
 Smrť jeho právom boľno fa týka;
 I jeho, sťa Amfiona
 Gréckeho spevy, skaly hýbaly,
 Hliviet, živorit rodu nedaly,
 Chlebárstvo, podlosť trestaly;
 Tým nám až podnes spev jeho šumie,
 Blažený národ, čo cíti, umie
 To, čo mu spevci spievali.
 Nad Izraelom tvrdým proroci
 Žalostne ruky lomili,
 Bo jich vraždili hlupci, otroci
 Jich, čo ľud k sláve vodili.
 I sám syn boží v Jeruzaleme
 Žalostil na to nevďačné plemä,
 Vzal v svätyne do ruky bič;
 Rod môj! vedz, keď fa k sláve nevzbudí,
 Tedy fa k smrti večnej odsúdi
 To, čo ti spieval Sládkovič.
 Či krásne túžby jeho „Maríny“
 Mlad' jará! darmo ti znely?
 Či ste jak voľno žijú Srblíni
 Darmo v „Milici“ videli?
 Či sa nespustíš v slavný ducha let,
 Keď si fa klamom zasnoval zlý svet,
 Mlad', či mrieš za smydkou chleba?
 Beda mládeži prikutej k hrude!
 Takému rodu nikdy nebude
 Prístup do volnosti neba!
 Plaz sa po hrude, zmija rozkoše,
 Boj sa smelo pozrieť hore.
 Tebe len pokoj a chlieb a groše
 A starých požitkov more!
 Plaz sa a zahyn' v tom hriešnom kalu;
 Ale ty junač ku ideálu

Viň sa rozkošnej „Maríny;“
Tebe ju spieval spevec zmrtný,
Hor sa k vidine, sta orol smelý.
Za zdar slovenskej rodiny.
Hej na zdar, na zdar! naša rodina
Nebude stenať v nevoľi,
Veď tu v Martine je „Omladina,“
To sú i statní „Sokoli.“
To, čo Sládkovič spieval nadšený,
To uskutoční veniec milený
Mladi, k slasti nám nemalej;
A ten spev jeho moci, života
Sokolov bystrých jará ochota
Nôtiť má Slovenskom ďalej.
Hej na zdar, na zdar! naša rodina
Má krásne dcéry i ženy,
K sláve národa ruka matkiná
Vedie jich v spolku „Živeny.“
Hej vychová nám z mladej družiny
Krdle Elenók, krdle Maríny,
I Milice rovesnice;
A tej spevcovej krásnej postavy
Rozmnožia v rode milom sa hlavy
Na stá, ba i na tisíce.
Čo v tvojej myšli, poet nadšený,
Žilo, to sa skutkom stane,
Myšlienka tvoja, veď oslávený;
Tá už tu telo dostane.
Rod náš nebude moriť viac zrada,
Junák si Sloven-devu vyhladá:
Tak svoj k svojmu sa privinie.
Prestane hubiť Sloven-rodiny,
I tón, i móda, i zvyk cudziny,
To netopierstvo zahynie.
Či nie? Neverte svetskí otroci,
Ja mám nádej budúcnosti,
Ona je v tvojej mladí moja moci —
Hor sa, bor sa z ochotnosti;
Kliatbu zaženie vždy duša čistá,
Keď kliatba sňatá, spasa je istá;
Nuž mlad, odkľaj zakliatý rod;
Nehľad na obeť, ni na zisk sveta,
Pred tebou cieľ tvoj, úloha svätá:
Neobzeraj sa! napred choď!
Choď do tých dedín slovenskej krásy,
Apoštoluj ludu tomu,
Hej že zasvitnú blaženstva časy
Ztrápenému Sloven-domu.
Najdeš tam síč len nízke chalupy,
Ale v nich nenie lud duchom tupý,
Lud ten umne žije, spieva;

Pomali tuší svoju úlohu,
V dôvere živej vinie sa k Bohu,
A vo viere si chodievá.
V Slovenska doly, v milé chalupy
Vedie nás „Detvan“ lúbený
Maluje život v krásach nie skúpy
Čo žije lud hól zjarený.
„Rod môj! ty lúb si tvojho Detvana,
V ňom duša tvoja je zmalovaná,
Zhrej obrazom tým, čo schladlo;
Kde bujný v duši rastú zárody,
Tam pyramida vstáva svobody,
A to je naše zrkadlo!“ *)
Ale ta zastri zrkadlo slávy,
Bo máš opak v skutočnosti,
Ten náš pekný lud špatný blud dlávi.
On hlivie, hynie v nízkości.
Nad všednosť vyššie sa nevyšinie,
Dvihaj ho — pád ta istý neminie,
On pohŕda slávy menom —
Kŕm ho pozitkom slova, života,
Obetuj sa mu: jeho dobrota
Hodí po tebe kameňom.
Nuž ozaj nikdy u nás nebude
Pravdy viac bez mučeníkov?
Či len na veky vo svojom blude
Vodcov svojich i básnikov
Zaznávať bude, trápiť, križovať
Lud ten upadlý — nie nasledovať?
Nie ctiť, hájiť a zastávať?
Všetky národy majú pokroky,
Ach či len Sloven, bár letia roky —
Má za nimi pokulhávať?
Odstúp strašidlo! Či by na darmo
Padly boly toľké hlavy?
Či ti, čo dosiaľ nosili jarmo,
Nemajú viac uzrieť slávy?
Krivda i nátlak sveta pomynie,
Z mrakov sa jasný deň nám vyvinie.
A z pút otrockých svoboda; —
Prorok Sládkovič videl to v duchu,
Už srdce jeho malo predtuchu
Budúcej slávy národa.
Nežaluj mati! Nad Sládkovičom
Neroň si slzy zúfalé,
Bude ten rod tvoj slávy nosičom,
Splnia s' jeho ideále.
Okraje rod náš — už sa mu zorí,
Zazelenajú sa jeho hory,

*) Detvan, sloka 249.

I on sdrúži sa v tábory;
 A ty v oslave vidíš si deti,
 Závideť budú všetky ti svety
 Nebe si s tebou podvorí.
 I tak len smelo ty bohatierov
 „Anjelmi vyberaný voj!“
 Smelo sa napred s nezlozmnou vierou
 Za ten rod padlý v práce, v boj!
 Bár sú svobody drahej oltáre;
 Hranice, miestá múk a žaláre.
 Pozrite si na Šubiča!
 Kde žiť nevoľno za zkvet národa.
 Tam v obeť sa dať, tam mrieť svoboda.
 Tak zneje spev Sládkoviča.
 Ja neviem, jak vás tá mati naše
 Synovia statní chovala,
 Keď vás premáhať zlosť satanáša
 Do toho sveta poslala?
 Nie dosť, že zaprieť musíte seba,
 Že peklo máte na miesto neba,
 Nosíte staré bremená:
 Nevďak vás ťaží na miesto vďaky,
 Žiaľ, bôl sú vaše stále odznaky,
 Zaznanie — vaša odmena.
 Či iný los bol spevca slavného?
 Hovorte jeho druhovia!
 Či celý národ znal a ctil jeho?
 Netrýznili ho vrahovia?
 Ach, umky jeho často plakaly,
 Osirotené v samote stály,
 A on smutný dumal s nimi:
 Čo krok — to boj; čo čin — utrpenie,
 Čo nádej, to klam, nevďak hanenie:
 Tak je to s mužmi našimi!
 Od Poludnice poet povedá,
 Čo mal vrelý národný cit:
 „Pravda sa hocjak utvoriť nedá
 Tá sa musí v duši zrodiť!
 A zadržat ju — charakter treba,
 Tento veľiký Boží dar z neba
 A za koho? — Len za biedu! —
 Oj pravdu máte! Horký to skutok:
 Každý deň učí slabý žalúdok —
 Jako Mithridat — ku jedu.“
 Ťažko je konať chvalne bez chvály
 A ponížiť sa k nízkemu;
 Ťažko prežívať slavným bez slávy,
 Snížiť sluhovi nízkemu,
 Veľké bremeno slúchať svedomia,
 Keď hlasy sveta v ušach zazvonía
 A kráčať za srdca súdom;

Nemožnosť puhá, idea čirá
 Za chudých obliecť šatu martyra —
 Však nemožnosť — nízkym ľudom.“*)
 Pozri si rod môj tých veľikáňov
 Tvojích drahé podobyzne,
 Oni šli v slávu súženia bránou
 V jích blízkosti marnosť mizne.
 Pozri si drahá mati, Matica
 A povyjasni čelo i líca,
 Máš tých hrdinov celý roj;
 Oj požehnaj jim, žehnaj nám mati,
 By si nás mohla tak verných znati,
 Jakým ti bol Sládkovič tvoj!
 Sem, vókol hrobu jeho, poeti!
 Naladte hárf svojich struny,
 Nech pieseň vaša — že ztrasú s' svety —
 Zvukami života zuní,
 Za vzorom svojho prvo-básnika,
 Za hlasom Pohronského slávika
 Spievajte, buďte, plašte sen!
 Keď spev váš tú noc ducha zapudí,
 Keď ten ospalý národ zobudí:
 Potom pozdraví slávy deň.
 Sládkovič v zemi, — však vy, od zeme
 Neste sa jak ten spev jeho,
 Kým národ žije, vždy počujeme
 Spev živý spevca mrtvého!
 „Na hor mäsitú viesť zberbu svetov
 To úkoí, znoj i sláva poetov,
 Čujte druhovia, poeti!
 Na hor, oj na hor z tých nížín zeme,
 Keď tú mäsitú zber vyvedieme,
 Vstanú k sláve Slovan-deti.
 Nežaluj mati! Nad Sládkovičom
 Neroň si slzy zúfalé,
 Bude ten rod tvoj slávy nosičom,
 Splnia-s' jeho ideále,
 Venuj mu bolnú dnes nezabúdku
 A bárs obliekla si sa v šat smútku;
 Nesmúť nad ním bez nádeje!
 Srdce rodákov je tá Vallhala,
 Kde pamäť tvojho poetu stála
 Večne žije, trvá, dleje. —
 Dobrú noc spevce! bólnými city
 Lúčíme-s', v tebe sme žili;
 Nemôžeš nám byť z duše vyrytý,
 Nemôžeš, druh večne milý.
 Ale nemožno ruku ti stisnúť,
 Nemožno od úst drahých zavisnúť,

*) Ján Čaják v Seidlitzových prachoch.

Nie brat, dávať pozdravenie;
Nemožno v tvojej vídať sa tváry,

Nie shovor s tebou vyvádzať jary
My ľudia sme, tys' človek nie.*)
Dán. M. Dumnyj.

V Belehrade.

(Besiedka o národnej srbskej slavnosti.)

„Pôjdeš do Belehradu?“

„A ty pôjdeš?“

„Ja pôjdem.“

„A či nevieš, že príchod do Belehradu v Budíne obťažili a skoro nemožným urobili?“

„Bratku, svobodný občan, má svobodnú vrchnosť. My pôjdeme do Belehradu. A kto nám môže zazlievať, keď si bratov Srbov navštívime? Keď vládne časopisy píšu, že v jakom priateľstve milom žije naša krajina so Srbskom; prečo teda my nesmeli by sme znaky priateľstva v Belehrade samom pozorovať? My vlast našu s tým, že slávnosť Milaňovu vidieť chceme, nezapredáme; ba keď sa navrátíme, bude nám ona milšou a drajšou ako predtým. A sláva tá, ktorú vidíme, je nám nie nebezpečnou; ona rozplamení ducha nášho a povzbudí k tomu, aby sme si vydobyli stanovisko, aby sme vlast našu vrúcne milovať smeli. Teda i ty pôjdeš?“

„Ja zostanem doma! Keď sa navrátiš, budeš mi vyprávať svoje skúsenosti.“

„Teda s Bohom!“

„S Bohom!“

V Belehrade je slávnosť.

Osemnásť ročného kňaza Milana vyhlásiť má srbský národ za plnoletého.

Dejiny Srbska obdržia samostatného faktora.

Kto by susedom, bratom po rode a krvy neželal šťastie vtedy, keď vládár nastúpiť má vládu?

Mnohí, ktorí chceli sa na slavnosti osobne súčastniť, ostali pre tie budínske hlasy doma. Krútili hlavami a hovorili: „Či sa Slovania ani navštíviteľ nesnejú? Či sú Srbi tak nebezpeční pre nás, že my k nim ani priblížiť sa nesmieme?“

V Belehrade je slávnosť!

Na parolodach od Nového Sadu, putujú hostia do Belehradu.

V Zemúne prevádzajú už od dvoch dní parolode hostov do Belehradu. Na malých čamcoch netrpezlivo dávajú sa prevážať po Dunaju a po Sáve do Belehradu. Čo si srdcom Slovan oblubí, to zrejme milovať sa nehaňbí. I starý Dunaj teší sa tomu, že deň tento dožil. Paroplavebná spoločnosť sa pochlapila. Na rozkaz: „aby len tých brala na loď, ktorí sú s listom do cudzozemska opatrení,“ odvetila: „pozde ste vydali rozkaz, ja každého dám previesť, ktorý sa vykáže s jakým takým listom.“ Hostia sa na loď hrnuli i z hora i z dola.

„Či nám Srbi bez listu do cudzozemska vydaného, dovoľia na breh vystúpiť?“

Tak sa hostia všade zpytovali.

„Nebojte sa,“ vraveli smeloši, „veď ideme k rodným bratom. Naše srdcia sú naše listy.“

Tak sa i stalo. Na brehu v Belehrade nik neziadal od nás listy, a na tvárach na brehu Sávy shromaždených Srbov napísané bol hrozitanský transparent: „dobro došli.“

Po Báčke a hore Dunajom ide od neprajníkov roztrúbený chýr: „V Belehrade sa strieľajú; Rakušáci vyhlásili kňaza za kráľa, tolko a tolko ľudí padlo.“

Ano, padli! padol v mnohých domáci duch, a zamenil sa s duchom poludňajším. Postrielení dľa chýru pútnici vrátili sa domov.

„A vy žijete?“ sputujú sa od nás prestrašení domáci.

„Žijeme.“

„Sláva vám! Teraz vyprávajte, čo ste v Belehrade videli, zazili a čo len viete.“

Teda počúvajte.

*) Sládkovič v básni „Zosnulému“ poslednia sloka.

Z Nového Sadu veľmi mnoho hostí sadlo dňa 21. Augusta na loď, ktorí cestou soberúc i druhých pútnikov, plavili sa do Belehradu. Tým šťastnú cestu priali. My viezli sme sa na koči do Zemúňa. Od Petervaradína, kde Lemiaci šisakmi pretreli cárovi oči a s mohutným: „Mor ho!“ zaspievali si pieseň do hrobu, viezli sme sa popri chýrečnom puťnickom kostolíku Maria-Schnee do Karlovca. V Karlovci bol práve rozpustený srbsky kongress. V hostincoch shromaždení sedeli rozpustení vyslanci, medzi nimi i vydavateľ „Pančevaca,“ besedujúc o kongresse a slavnosti nad Sávou. Vojáci, ktorí z Petervaradína v Karlovci boli ku bezpečnosti vyslancov postírovaní, vrátili sa do Petervaradína na svoj salaš.

Z Karlovca viezli sme sa medzi krásou bohatými vrchmi, po vrchu Banstola. Po dolinkách potôčky vinúce sa, hučaly svoju pieseňku plnú bólu a milosti. Banstól bol mnohokrát divákom bojov krvavých, teraz víno rodí a oko cestujúceho s krásou svojou zaujíma. Z Banstola je veľkolepý výhľad na vrchy Srbska, na Bäcku a na milé roviny Sriemu. Kochajúc sa cestou v svätine myšlienok, prišli sme do dediny Indie, v ktorej Nemci bývajú. Pochvalu zasluhujú Nemci pre svoju pracovitosť. Len to želeť musíme, že najmä v Bäcke srbské statky odkupujú a tak Srbi hynú. Nemci by sa i väčší rozšírili, jestli by v živote matkinom dietky nevráždili. Nemci majú v jednom dome dve, tri deti a druhé neviniatka takým podlým spôsobom ničia! A táto neludskosť známa je už i Srbom i Slovanom.

Z Indie sme sa chytró dostali do Starej Pazovy. Tu medzi hraničiarí Srbmi a Slovákmí sme si na fare oddýchlí.

Cez Pazovu voz za vozom ubáňal do Zemúňa. Pred večerom sriemsky záprah, malé koničky ale chytré jako vreteno, stál na dvore. My vyšvihli sme sa na koč, zase len ti istí, a ponáhľali sme sa cez Novu Pazovu a Batanicu ku Zemúňu.

Večer nám už dobrý večer vinšoval. Hviezdy sa ligotaly a nad Srbskom blesky nebe osvieťovali.

„Nebude pršať,“ tak sme sa potešovali a pravdu sme mali.

„Kde je ten Zemúň?“ spytuje sa jeden.

„Už sme hneď tam,“ povie druhý.

„Ale zaspievajme si,“ povie tretí.

Spievali sme: „Bývali Čechové statní junáci.“ Blyskavice pred nami do výšky lietaly; my blízko sme boli Belehradu. Zajtrajšia slavnosť bola oznámená.

Už sme v Zemúni. Hneď ponáhľali sme sa na breh Dunaja. Starý mesiac oziaruje vodu Dunaja, ktorá tak stkvie sa, jako by sriebornou bola. Spomneli sme si i na tých, ktorí niekde pri mesiačku vili si vence v budúcnosti.

Loď sa v ten večer do Belehradu neplavila.

Bol pekný večer!

Na protivnej strane ležal oziarený Belehrad. Rozličné osvetlenia a pochod s fackami po Belehrade, pomáhaly dnes svietiť mesiačku. Škoda, že sa mesiac na chvíľu neschoval, aby bol videl, či fakle noc tmavú v stave sú osvietiť. Jako čiara ohnivá pohyboval sa pochod s fackami po meste. V tom ku katedrálnemu kostolu, v ktorom Milan mal byť vyhlásený za plnoletého, priblížili sa fackonosiči a chrám v celej svojej velebe osvetlený sa nám ukázal.

V dialke daly sa počuť temné výkriky: „Živili a urrá.“ Večerní pochod pred kňazovým konakom to tak burácal.

„Podme sa občerstviť.“

„Na zdravie večeru.“

„Zahrajme ešte jednu parthiu na kuželniku.“

„Podme spať.“

„Dobrá noc.“

Svitaj, svitaj, aby sme čím skorej do Belehradu sa dostať mohli.

Svitlo.

Bol 22. August.

Ráno nás slnko pod stromami nad Dunajom vítalo.

Pútnici hrnuli sa na breh. Lístky prívozné pri pokladnici pre náramný stisk sme nemohli si vymeniť. Loď plaví sa preč, a my ostali sme na brehu.

„Hneď sa doplaví druhá loď, ktorá nás do Belehradu preplaví,“ potešuje nás jedon muž. Vysúkaj rukávy človeče, jesli chceš prívozný lístok dostať. Ani brindza nebyva tak

miesená, jako sa ľudia pri pokladnici miesili! Mocnejší mal i tu pravdu. Lístky sme už mali.

„Prosím pas,“ hovorí nám jeden muž od bezpečnosti.

„Tu je,“ hovoríme. My sme hraničiar! “

„Nech sa líbi na loď stúpiť,“

Sadli sme si na loď a milo, ticho plavili sme sa do Belehradu. Vyhľad na Belehrad je utešený. Pevnosť jako bdiaci lev spočívala pred nami.

Z Dunaja plavili sme sa do Sávy a po chvíli zastali sme pri brehu voľného Srbska.

Popod bránu s korunou a mnohými drobnostami okrášlenou vystúpili sme na breh.

Stojíme už na krvou poliatej zemi Srbo-Slavov.

Po ulici s prapormi a vencami okrášlenej prišli sme ku katedrálnemu kostolu.

Vstúpime dnu, ten je už divakmi prepĺnený. Na ulicach hemžilo sa ľudstvo a len v tých ulicach sa upokojilo, po ktorých sa kňaz do kostola dostaviť mal. I my sme si v takej uličke zastali. Boli sme netrpeliví! „Už pôjde!“ len tým sa upokojili. Vojsko išlo našou ulicou ku kostolu, potom drobné bielo oblečené dievčatká, za tými kočiare konsulov.

„To je grécky, tam ten anglický, tam ten ruský konsul; ten tu je grof Hunyady, to sú černo-horskí poslanci, tam ten je vojvoda Vukitič, ktorého ľud pozdravil, atď.“ hovoril nám jeden sused pri nás stojáci.

Ide.

Ticho!

Výkriky; „živili,“ „sláva,“ „urrá.“ blížily sa ulicou ku nám.

Kňaz Milan na vozíku, sprevádzaný od Blaznavaca, Rističa a Gavriloviča ticho sa viezol pred nami.

„Sláva“ z úst slovenských pozdravila kňaza mladého.

Žiadosť ducha: „buď teda plnoletým na otcom podobné skutky a carstvuj na slávu svojho národa,“ sprevádzala kňaza pri jeho vážnom kroku.

Kňaza sprevádzali rozličné panstvá, vyslanci, diváci, ktorí sa všetci ku katedrál-nemu kostolu hrnuli.

Milan je pekný mladý človek. Je pevný jako mladá lipa, tvár má červeno-bielu jako Černohorka, oči čierno-srbské plné ohňa.

Smelo sa díval na všetky strany a pokojne sa poďakoval za výkriky radosti.

My sme išli po meste blúdiť.

Vyhľadali sme od pruskej vlády podporovaný malý kostolík. Je to chutný kostolíček. Pri ňom stojí opustená turecká meša (džamía), ktorej dvere sú zamúrané. Prešla sláva. — Dotárali sme sa na tú ulicu, ktorá od pevnosti v rovnej čiare vedie ku konaku. Ľudstvo hemžilo sa po nej sem a tam; pekári pečivo a trgovci svoje utešené ovocia ponúkali, gajdoši gajdovali; vojsko s delami a pešiáci pod velením stúpali po ulici. Bola to trnavrma.

Zrazu sa po ulici „živio,“ „urra,“ a „sláva“ ozýva. Milan vracajúc sa z kostola poberal sa do svojho konaku (residencie), kde rozličné dary a poklony od svojich ctiteľov prijímal.

My išli sme do pevnosti.

Ulica bola okrášlená slavnostnými bránami, erbmi rozličných krajín slovanských, vencami krížom krážom povešanými, lampami, a kde tu i obrazom kňazovým. Po domoch bol poprilliepaný manifest Milanov, v ktorom hovorí: „Verne budem pokračovať v národnej myšlienke svojho jasného predchodca nesmrteľného kniežata Michajla; duch Michajlov bude nám hviezdou, ktorá nás povedie ku krásnej budúcnosti Srbska; národ môj v snáhach mojich ma má svojim vlastenectvom podporovať.“

Zastavili sme sa pri utešenom srbskom divadle.

Beseda odbavovala sa v ňom večer, ale len šťastnejší dostali sa dnu. Tu sme sa dívali i na s viedeňskými palácmi sokujúci dom, na universitu, dar to jedného Srba, ktorá tento nápis má: „Miša Anastasievič svom otečestvu 1863.“

Krásny je to pomník!

Vstúpili sme do pevnosti.

Historia Europy vinie sa okolo tejto pevnosti. Tu padali junáci za vieru, vlast a svobodu. Tu stál Huňady, Kapistran, Eugen a Laudon víťazi a hrôza Turkov! A ten duch milujúci svobodu a vieru, národ srbský zvíťazil konečne nad bisurmanom. Malá srbská stráž umiestená je v hrade. V jednej na polo sklenenej búde v rakvi leží od Srbov ubitá devojka, ktorá Turkom pevnosť a tak i národ

svoj bola zradila. Turci ju zbožňujú. Tu videli sme na jednej väzičke i hodiny s turskými číslicami; tam je tiež mošeja s väzičkou (minaret), z ktorej dakedysi volal hlásnik: „Allah je veľiký! Mohamed je prorok Boží a t. d.“

Na hrade vlaje i malá červená turecká zástava s mesiacom a hviezdou.

Pekný je výhľad z pevnosti na Zemúň, na žiaľný Topčider a okolné kraje. Pod pevnosťou vteká do Dunaja Sáva, ktorej voda, tak jako rieky Moravy, ďaleko sa pozná v Dunaji.

V pevnosti okolo domov sú krásne zahrádky s nevidanými kvetinami rozložené. Rozliční hostia sa tu prechádzali a prechádzkou kochali. Zasmiali sme sa dvom srbským šesť a sedem ročným v národnom obleku oblečeným chlapcom, ktorí tak pyšne si po chodníčkoch stúpali, jako by oni boli pevnosť vydobyli.

Pri vystúpení z pevnosti videli sme jedného Černohorca a jednu Černohorku, ktorí sa nám veľmi ľúbili. Len nám? Nie, Černohorka, ktorá bola v bielom a drahom rúchu oblečená, toľkých mala divákov, jako Mekka máva pútnikov. Každý zastal a obdivoval ju; každý hovoril: „ova je lepa Černogorka.“

Bolo to milé stvoreniatko, tá kráska Črnejšgory.

V hostinci u Paríža dávalo belehradské mešťanstvo hostinu svojim hosťom.

My prišli sme ta, keď sa už zdravkovalo. Boly vám to zdravice. Milo hovorivších rečníkov tak vybozkávali, že len tak „cupkalo.“ Na jednu zdravicu bolo odpovedané s „Hej Slované, ešte naša slovanská reč žije.“

V druhej ulici počuli sme spev: „Všetci sme Slovania.“

Pred kňazovým, na jedno poschodie vysokým a zahradou otočeným konakom bolo živo. V konaku hrala hudba, pred konakom dvaja gajdoši gajdovali a Srbi tancovali svoje „kolo.“

Boli to gajdoši a bol to tanec! Ešte si i starci zatropčili.

Blížil sa večer!

My išli sme po krásnej ceste topčiderskej na vrch Vračár. Krásna je tá cesta topčiderská a nie div, že Michajlo rád sa vozieval po nej do Topčideru. —

Na vrchu Vračár bolo vojsko rozostavené.

Asi o 9. hodine započal sa ohňostroj, ktorý vypadol skvele.

Už som dorozprával.

Podotýnam len ešte toto: Belehrad má krásne položenie; poriadok taký bol pri celej slavnosti, že za vzor slúžiť môže Pešti, Viedni a Parížu. Ľud sa pri slavnosti príliš pekne správal a ja nie len spurné, ale ani len špatné slovo som v Belehrade nepočul.

Už sme zase doma.

„Bože dobrý, Bože svätý, popraj nám života!“

F. Kutlík.

Bulharsko.

Od Vel. D. Stojanova, podáva Sytniansky.

(Pokračovanie.)

V.

Bulharské národné básniectvo.

Bulharská žena je najkrásnejším až do najmenej podrobnosti prevedeným zjavom. Nech je matkou, ženou, sestrou lebo milenkou horí túžbou po svobode, miluje muža, jemu je v očiach ohňom v rukách silou. Keď je matkou, je synovi radkyňou; keď je sestrou, je bratovi podporou; keď je ženou, je

strážnym anjelom domu. Milenka stane sa ženou.

Bojovný duch ani v nej sa nezapre. Deva stáva sa vodcom tristo hrdinov, ide na vojnu za svojho otca, deväť rokov slúži a nik nevie, že by to bola deva: doprevádza brata do hôr atď.

Jedna deva sa vychvaluje:

„Ja som deva nad devami,
Nevesta som nad nevesty,
I junák som nad junákov!“

Nad tou samochválou nahnevá sa ovčiar Janko, rozkáže pasákom, aby obsadili všetky pyrte, lesnice a tú chvastaňu chytili. Ona oblečie sa v turecké šaty, vezme pušku a pištole, sadne na koňa a — do hôr. Prekvapí pastierov a rozkazuje si: Upečte mi celé jahňa, ktoré kojily deväťoro matky, prineste ohrivé víňko, čo kvasilo deväťkrát. Pastieri prelakaní robia jej po vôli.

Sestra obdrží od brata list. Píše jej, že sedí vo väzení. Chce mu pomôcť. Odstrihne si vlasy, oblečie sa jako junák, na koňa — a už sa za ňou hmly prachu robia, tak že sa každý divil, jaký to hrdina ubáňa.

Keď dievku varujú, aby nechodila za mesiačka pre vodu, že tam neкто na ňu čaká, odpovedá:

„Čo mi urobí, keď ma uvidí?
Keď džbán rozbije, kúpi mi nový!
Nie som kalina, by ma roztrhal,
Aby ma rozdal svojej družine;
Veď nie som koláč, by ma odniesol,
By ma odniesol, aby ma zjedol.“

Matku vidíme v piesni kolembať syna lebo sedieť pri posteli nemocného; mladú ženu vidáme zametať priestranné domy, obsluhovať hostí vínom i rakyjou, miesiť chlieb, priať a plátno tkať, mužovi podávať zbraň, mladú dievku vôbec vyšívaf, plátno polievať, na kvety do hôr chodiť a pre vodu ku studienke, pri tom matku, ženu i devu stále spievať.

Jako láska matkina prekoná každú inú lásku, toho dôkaz môžeme pozorovať u každého národa. Sokol vypravuje uväznenému junákovi, že na jeho dvore stojí strom a na tom strome tri kukučky:

„Prvá kuká, skoro zamlčí sa,
Druhá kuká, v driemotu upadá,
Tretia kuká v neustálom bdení.“

Junák poznáva v prvej kukučke na krátko žalostiacu ženu, v druhej rozzialenú sestru, v tretej stále horekujúcu matku.

Najdojímavejšie scény sú sídenie sa brata so sestrou po dlhom od seba odlúčení. Pri tom býva obyčajne matka, ktorá radostou umiera.

Dievčatká mladé vylíčené sú v piesni takto:

„Od rána po večer na nohách stojá,
Na sparnom slniečku žnú, snopy viažu,
Slávikom spievajú, lastovkou hovoria.“

„Dva krát je krásna, trikrát pracovitá,“ chválil si junák nevestu.

Deva narieka si na svoju opustenosť. Najprv spomína svoju matičku, brata i sestry a len potom:

„Mala som ja i smutná milenca,
Ten mi odišiel v širu cudzinu.“

A keď sa má lúčiť dievka od svojej matičky, aby išla s juňošom do nového domova, táže sa pieseň, či sa to bôry z koreňov vyvracajú? —

K bratovi vinie sa dievka s láskou nežnou, oddanosťou nevysloynou. Nemocný brat posielala sestru do Dunaja pre vodu; ona síce pripomína, že cestu nezná, keď sa už pripozdieva, na zpiatočnej ceste že by mohla zablúdiť; ale keď jej brat poradí, aby si rozsekla palec a všetky stromy i kamene krvou pomazala, uposlíechne. Lež nastúpi spiatočnú cestu, napadne veľká hmla, pokryje znamenie — i zablúdila. Žalostí, že nemôže bratovi vody doniesť; i prosí Boha, aby ju urobil kukučkou so sivým perím. Od tej doby kuká až po dnešný deň.

Inde vidíme, že sa sestra predáva, aby vykúpila brata z väzenia: oči za tri mešce dukátov, biele líčka za dva mešce grošov srieborných; lebo ruky za desať tisíc, biele líčka za jedenásť, biele hrdlo za dvanásť, čierne očká za trinásť, rusé vlasy za štrnásť. Dlhé vlasy sú jej najkrajšou ozdobou.

Sestra ukryje brata pred Turkami a klúč od úkrytu vpletie si do vlasov. Turci prehľávajú; dievka radšej dá sa ubiť, lež by o bratovi povedala. Keď je nevestou, chová sa lepšie ku bratovi svojho muža, lež ku jeho sestre.

Muž chce zahubiť svojho neženatého brata. Mladá žena jich oboch smieri, tak že starší podáva ruku mladšiemu so slovami:

„Budeme si bratmi, jako sme bývali.“

Mužovu sestru udá, že jim zavraždila dieťa, keď sa bola zločinu sama dopustila.

Deva v našich slovenských piesňach je hned mierna a dobrá jako ovčička, hned faľošná jako mačička, krásna jako z ruže kvet, čistá jako lalija, skromná jako fjalica, ústa jako z maku kvieťa, maliny, jahody lebo koraly, oči jako nebo, vlasy jako lan lebo jako havran, — obraz devy bulharskej je jednoduchý, úplný, voždy ten istý. Je vysoká jako

jedla, štíhlá v páse, černoooká, má dlhé rusé vlasy, červené líčka, biele hrdlo. „Naša panna ruža, dokiaľ nemá muža, naša panna kvietok, dokiaľ nemá dietok;“ keď sa Bulharka vydá, — stane sa dvakrát krásnejšou. Starcom pohŕda pre jeho slabosť, jak ukazujú piesne žartovné, volí si za muža mladíka hrdinu, keď môže si voliť.

O jednu devu uchádza sa mnoho mladíkov. Kto prehodí vysoký javor, aby ani o list nezavadil, dostane ju.

Podobne si i deva muža dobýva. Chcely jedného tri: Vlaška, Grékyňa a Bulharka. Ktorá ho prenese cez Dunaj, stane sa jeho ženou. Vlaška donesie ho až ku brehu a volá na Grékyňu, aby ho zahubily. Grékyňa donesie ho do prosred Dunaja a volá Balharku. Bulharka preniesie ho na druhú stranu.

Pomer rodinný je posvätným. Kliatba matkina nad synom lebo dcérou voždy sa vyplňuje.

Matka hovorí dcérke, aby bratříčka pokolembala.

„Keď si ho zrodila, tak si ho kolembaj!“ odpovedá dcéra. Matka ju preklaje, aby nerodila; pokiaľ v čiernom mori ryba nezaspieva, pokiaľ kameň na Starej Planine nezaspieva. Syna obyčajne preklína, aby onemocnel, ležal deväť rokov a premenil deväť postiel. To je najväčší trest.

Zvláštna úcta chová sa ku knihám. V nich možno dočítať sa svojho osudu.

Pohostinnosť zachováva sa v najväčšej miere. Junák Dukadinče volá Marka, ktorý prišiel vyzvať ho na boj, aby si posedel, najedol a napil.

A jako u mužov, tak i tu vidíme onú vlastnosť, ktorú sme nazvali jemnou lstou. Dievka nechce muža, že je pre ňu starým. Ulahne, robiac sa mrtvou. Položí jej na srdce ľad zo Starej Planiny, do dlane hada. Ona sa nepohne.

Iná, nemohúc od rodičov obdržať privolenie ku spojeniu sa s milovaným junošom, urohí sa mrtvou. Nepohne ju ani ľad ani had. Až keď konečne príjde jej milý, ruku jej stiskne vo svojej dlani — tu sa zachveje. Rodičia radostou opojení, že je dcéra k životu prebudená, svolia k manželstvu.

K deve príjde tristo janičárov. Každý

chce, aby sa stala jeho ženou. Ona zaslúbi sa tomu, kto za ňou riekou prepláva. V polovici rieky obráti sa dievka: janičiari sú všetci potopení a len čapice jích plávajú na povrchu.

Keď konečne umiera, praje si hrob s deviatymi okienky, by mohol vetor previevať a plesň roznášať.

Forma piesni je výpravná (epická), jak už podotknuto. V každej piesni nachádzame niekoľko mien mužských lebo ženských, práve jako v nejakom epose. Mená tie vynikajú prostotou i trefnosťou. Vynikajúca vlastnosť na osobe stane sa menom. Na pr. z mužských: Stojan, Dragan, Milen, Smil, Grozdan, Goran, Volkan, Prvan, Dobry, Velko atď.; zo ženských: Ráda, Cveta, Rumena, Velika, Zlata, Ružana, Bela, Živka, Božana, Rajka, Milka, Rusa, Perunica, Kralja, Nadežda, Njaga, Dzvezda a i. Najčastejšie prichádza Stojan a Jana.

Chod je buď čiste trochaický, lebo trocheje sriedajú sa s daktylami jako v piesni „Kytice“ v Rukopise Kráľodvorskom.

Piesne z času junáckecko sú päťstopé, štvorstopé tvoria prechod k dobe novejšej — básňam novejším, ktorých forma je viacej rozmanitá. Na konci a v polovici veršu opakujú sa slová, našemu refrainu podobne. Rýmu vôbec niet. Len v hračky niektoré zamiešal sa jako náhodou. Osobné zámeno „mi“ tak zvaný „dativus ethicus“ najst možno v každom druhom verši.

Niekedy objavujú sa ustálené formy, na pr. slyšala som, zrozumela atď. Junácke piesne začínajú slovami: „Chvála Bohu z divu veľikého,“ lebo „Vyšiel si mi Jovan,“ jako i spôsobom v srbských básňach zcela obyčajným — obrazom vzatým z prírody, figúrou záporného lebo zamlčaného porovnania, často s otázkou v spojení na pr.:

„Čo mi pišti vo tmavom žaláre?
Či to zmija, či to Samovila?
Zmija by sa pod kameňom kryla,
Samovila vo horách by bola.“

Podobne našim piesňam začínajú i tu premnohé piesne:

„Ďaleké pole, široké,
U prosred drevo vysoké,
Pod drevom chládko príjemný,
Vo chládku voda studená.“

Všade panuje sklad, jasnosť a ľahkosť v prevedení, hĺbka v pochopení. Pre časté opakovanie robí vec trochu rozvlačňou, ale predmet osvetľuje. Líčenie osôb je veľmi plastické a to buď jediným slovom, niekoľko rysami alebo i celým dejom.

Robí sa často zmienka o borovom stro-

(Pokračovanie nasleduje.)

me, bazalke a sivom sokolovi. Zakončenie piesni podobajú sa tomuto:

„Tento div mi urobil Sekula,
By sa slávil, by sa zveleboval,
Zostála tá pieseň, by sa pela,
By slyšali všetci naši bratia;
Od nás pieseň a od Boha zdravie,
Amen, Bože, až na veky vekov!“

Cestopisné úryvky z altajských hôr.

(Zo „ЧЮБ. М.“ od V. P—na.)

(Pokračovanie.)

S týmto baranom, kúpeným za päť srieborných, odpravili sme sa ďalej smerom údolia (Kemčika na východ, avšak skoro obrátili sme sa na ľavo v roklité úzlabie rieky Cagan usu (Biela voda), ktorá sa nazýva tak preto, ponevác následkom neobyčajnej svojej bystrosti je voždy zpenená. Po tomto úzkom, lesom porastlom roklišťi bolo nám ísť niedlho: vrátili sme sa z nova k východu, i šli sme ďalej priesmykami, úvalami, bahnitými dolinami a z čiastky i lesom, až konečne sme sa dostali na široké poalašské údolie.

Na všetkých priesmykách bolo veľmi studeno.

Vchádzajúc v údolie, mali sme nie veľmi príjemné sretnutie. Miestna stráž, sostávajúc zo Sojencov pod čínskou správou, bola by nám skoro odpovedala bitím, keď sme sa jej pýtali na ďalšiu cestu. Táto príhoda však dost málo nás nezdržala na ceste; rovinkou prišli sme za nedlho k riečke, ktorá vpadá do jazera Kara-nor či Jazera čierneho, leziaceho asi pätnásť verst od rieky Alaša. Jazero nazýva sa tak od svojej čiernej sa zdajúcej vody; v ňom sa darí zvláštny druh rýb, ktoré tam dosiahnu značnej veľkosti. Podľa tvaru svojich brehov má to jazero podobu s teleckým: po stranách stoja skaly, na vršinách rokliny, ktorými vtekajú do neho rieky; je ale Kara-nor o mnoho menšie než jazero telecké.

Cesta zahýba napred okolo jazera po rovine, ktorá rozprostiera sa u jazera na kopci, potom vystupuje na trochu srázný svah a konečne na oprotivný vršok.

Tu blízko jazera nachádzal sa stán náčel-

níka severnieho oddelenia výpravy, vyslaného k tomu cieľu, aby stanovila hranice ruskej ríše v tú stranu. Preto sme tu mohli pobaviť sa dva dni v spoločnosti Čínanov, ktorí mali svoje stány neďaleko od rúkych a pracovali spoločne s Rusmi na ustanovení hraničnej čiary. Pošťastilo sa nám však len zas pobývať v čínskom tábore a pri tejto návšteve nevolno obracal na seba našu pozornosť hlavný stán czjandzjuňa. V čínskom tábore bolo úplne pokojne. Nepozorovali sme ani stienu čohokolvek vojanského. Jediné, čím rozoznával sa tento tábor od obyčajného aulá kočovníkov, boli dva až tri vojenské stány a úradské rovnosťaty čínskych úradníkov. Všetko ostatné bolo tu zcela obyčajné, dľa spôsobu života na stepe, tak že sa nám tam zatesknilo.

Z úrodného poalašského údolia mali sme sa odobrať na povrchie Chumín-daba.

Čím viac sme sa približovali k prameňom rieky Alaša, tým viac ubývalo sráznosti menovaného povrchia; začaly sa vyskytovať viac a viac bahniská, a cestujúci derúci sa týmto svahovitým povrchím, boli znepokojovaní sňahom; to bolo 19. a 20. Júla. Sňahu, pravda, nenapadlo mnoho a napadly zase skoro sa roztopil: ale blato, kameň, nerovnosti, úplný nedostatok dreva k ohrianiu sa — to všetko, na 20. Júla, nebolo podľa toho, aby urobilo príjemnou nieľahkú cestu, po ktorej krom toho dul ešte ostrý studený vetor. Na druhý deň prišli cestujúci v roklité úzlabie rieky Karagol (Čiernej rieky), učíniac, následkom buď omylu lebo zvláštného nápadu nášeho sprievodcu, hodný obchod,

tak že nám prišlo jazdiť (na konoch zbytočne šesť hodín, bezmála tridsať verst, krom obvyčajnej našej celodennej cesty. Nieraz museli sme sa prebrodiť cez rieku Karagol. Museli sme po skalách zísť v riekou, pri tom pršalo; bolo to však preca ešte snesiteľnejšie, lež raňna cesta po návrší.

Týmto znamenitým návrším (Chunin-daba) prešli cestujúci z nevludnej čínskej (uranchaj-skej) krajiny do končín rodnej Sibirie (ruskej). Tam prestálo studené povetrie, za to však zaujímali veľké prostranstvá na ceste bahnišká, ačkoľvek trochu iného spôsobu, bez kamenia. Cesta šla i lesom, ale po náramne močiarovitej pôde, pokrytej machom; miestami prijímali bariny obvyčajný vzhľad lúčín, t. j. predstavovali široké priestranstvo pokryté jakoby zlatým rastlinným pokrovom žltozelenej farby. Za suchého leta bola by cesta tá ešte dosť dobrá pre jazdu, rozumie sa na koni; ale neustále dažde, ktoré rozmnožovali blato tam, kde sme išli, robili cestu o mnoho obťažnejšou.

Prejdúc tri sojenské jazerá, preprodili sa cestujúci cez zlatonosnú riečku Aeyk, ďalej prešli cez površie s tromi úvalami, ktoré nebolo tak veľmi blatnasté, i prišli k čulyšmanskej stráni. Tu uvideli, po akej výške jazdili až do tej chvíle!

Prechod cez sajanské pohorie je veľmi ťažký, na mnohých miestach zholá nemožný. „Bomy“ či skaly, ktoré strmia nad riekou lebo prepastou, sú tak úzke v tých miestach, kde je vôbec nejaká cestička pre priechod, že dvaja jazdci nemajú tam miesta podľa seba. Keď dvaja cestovatelia posretnú sa neočakávane v takých miestach — na vrchách opodiaľ Čulyšmana — tak, ako nám vyprával náš sprievodčí (našej cestujúcej spoločnosti neprihodilo sa, aby prišla až na tie brozné miesta), rozhoduje osud; jedného koňa zastihne voždy nevyhnutelné zahynutie, tohoto zvrhnú v prepasť. Inému oddeleniu našej spoločnosti prihodilo sa skúsiť len jedon z tých obťažných priechodov po čulčinských horách, kde oni museli precestovať pešky asi desať verst po neobvyčajne strmom a kamenistom chodničku; našemu oddeleniu na šťastie bolo súdeno len raz prebrodiť sa a to šťastne cez riekou Čulču v spomenutých horách neďaleko od Karagola.

Stráňa vedúca dolu ku rieke Čulyšmanu je na začiatku veľmi prikra, potom ďalej je kamenistá a tiahne sa po obryve*) — také miesta nazývajú sa v Altaji „bomy“ — i ide ďalej svahovitým sklonom jakejsi malej riečky, ktorá vpadá do Čulyšmana.

Asi v polovici stráne ešte javila sa nám rieka Čulyšman, ktorá pozdejšie je dosť široká, len čo nejaká tmavomodrá stužka.

Za sajanskými horami, ktoré veľmi málo lichterily zraku, ukázal sa pohľad na čulyšmanské údolie nevýslovne krásnym. Na oprotivnej strane bola tiež velikánska skala, patrne ešte vyššia lež tá, ktorá tvorí stráň, z ktorej sme práve zošli. Na tej skale bolo vidieť prirodzené vertikálne stĺpy, ktoré jako sa zdalo očom, pozostávajú z kremenca lebo z drobných kamienkov, a sú na vrchu stlačené náramne veľkou kameňnou hruďou.

Stráňou, dlhou na sedem verst, prišli sme v čulyšmanské údolie, ktoré je vókol olemované vysokými, často nedostupnými horami so zelenými hrivkami a červenými vrškami.

V čulyšmanskom údolí vzala na chvíľku koniec obťažná cesta.

Tu ponajprv okúsili sme trochu obvyčajnej júlovej horúčosti; tu našli sme nektoré jahody. Zastáli sme tu čakajúc na našich sprievodčích pre ďalšiu cestu, ktorú mali sme ešte vykonať. Radosť javila sa na všetkých tvárach, a vo veľkej spoločnosti poživalo sa s chuťou škopoviny, ktorá na ceste nás omrzela, a čaju, ktorý v stepe nedá sa ničím nahradiť.

I rozišli sa cestujúci so svojimi „loučami“, či sprievodcami z Kalmykov a Telengutov.

Veľmi dojímavé bolo lúčenie sa s hlavným sprievodčím a starostom „loučov“ — staričkým Atagajom, ktorý rozumel a i nečo málo hovoril rusky, i tak privykol k ruským cestujúcim behom svojho mesačného obcovania s nimi, že pri lúčení zaligotaly sa mu slzy v očiach; čo ostatne mohli byť i následkom pocitu vďačnosti, ktorú v ňom vzbudily štedré dary od náčelníka našej výpravy.

Ztade viedla cesta až k Teleckému jazeru.

(Pokračovanie nasleduje.)

*) Obryv = rozpuškina = Risz, gerissene Stelle.

V h o r e.

Ja blúdím horou zelenou
Nazdám sa byť vo chráme, —
Hora dumne zahučala,
Zavznely zvuky známe.
Spev ptáčikov prináša mi
Vetričok jemný v uši;
Ach hora, v tvojom lone je
Tak voľno mojej duši.
Od hluku sveta vzdialené
Srdce mi slasťou bije,
Načúva v nemom pohnutí
Prírody harmonije.
V tom polhluku a poltichu
Prítomnosť Tvorca tuší;
Ach hora, v tvojom lone je
Tak voľno mojej duši.
Cit blažený zádumčivý
Sa v mne ticho uhostí,
Čo nemlúvňa na matkin spev
Usnú, ztíchnu žalosti.

V hrudi slasťou opojenej
Vášeň moriaca čuší,
Ach hora, v tvojom lone je
Tak voľno mojej duši.
Už za mladý, keď sa milo
Smiala mi žitia zora,
Bolo najväčším mi blahom
V tebe si dumať, hora.
Na tvoj pohľad sa mladosti
Pamiatka vo mne ruší;
Ach hora, v tvojom lone je
Tak voľno mojej duši.
Ja blúdím horou zelenou,
Nazdám sa byť vo chráme,
Hora dumne zahučala,
Zavznely zvuky známe.
Ten dumný šum, ten blahý cit
Slzu očí mi suší,
Ach hora, v tvojom lone je
Tak voľno mojej duši.

B. Tesnoskalský.

Slovanskí krásoumelci.

Podáva *Pavel Hečko.*

Pri pojednávaní „o dôležitosti krásneho umenia vo výchove a v živote národov“ spomenúc slávnejších inoplemenných umelcov, slovanských som schválne nemenoval; ponevác som po predku slúbil, že o týchto zvlášte pojednávať budem.

A veru je toho veľká pre nás potreba! keďže mládež naša voždy iba slavných cudzincov spomína slychajúc, mohľaby si myslieť, že my žiadnych výtečných krásoumelcov nemáme, a že to, čo my tu i tu všeobecne o našich umelcoch podotkýname, nemá pevného základu, súc iba zo samolásky a samochľúby našej, jakoby z poveterných zámok sobrané a predostierané. No, náš slavný Kollár, jako sám bol umelcom čo veľký básnik, a ti výteční vedomci naši, čo do českého „Naučného Slovníka“ prevýborné pojednávania o všetkerom umení slovanskom písali, presvedčujú nás o inom, lebo tito oboznamujú nás skutočnými opravdu výtečnými umelcami každého druhu,

že tu už ani nepriateľ odškriepiť nemôže to, jako my Slovania už posiaľ mnoho znamenitých krásoumelcov počítujeme, z nichž jedni pravda iba iných europejských umelcov nasledujú, iní však svoju vlastnú cestu nastúpia, položili základ zvláštnemu slovanskému umeniu, ktoré sa svojou osobitnou charakteristikou od inorodého umenia rozoznáva a nám už teraz v krásnom umení europejských národov zvlášte stanovisko vykazuje i zvláštnu česť a slávu nám prináša.

My to týmto článkom preukážeme, že vzdor nepriaznivých nám všelijak okolností, nezaujíname poslednie miesto ani v krásnom umení, a že diela umelcov našich študovať, voždy prináša a že diela umelcov našich študovať, voždy prináša úteku i nemalý duševní pozitok. Všetky národy slovanské nevyznačili sa pravda jednako v každom obore a odvetví krásneho umenia, avšak to stojí, že v poesii všetky sa preslávili a to na toľko, že origi-

nalita, geniálnosť a zvláštna sila a čarovnosť poesie jejích od každého nestranného sudcu uznaná byť musí, a že cudzinci v ohlade tomt., najme majúť prostonárodné básnictvo pred očima, s námi sa nijak merať nemôžu. Lebo smelo riecť môžeme, že jakkol'vek nás daktore europejské národy vo svojej kultúrnej pýche zaznávajú a nám skrivodlive do barbarov nadávať sa osmelujú, tie najvzdelanejšie kmeny Europy, jako sú Germáni a Románi, nemajú tej prostonárodnej, zo samého ľudu prameniacej sa poesie. jakou sa národy veľkého kmena nášho na pospol' honosiť môžu.

Povestné sú nemecké „Nibelungy“ a arabské fantastické povesti pod menom „Tisíc a jedna noc“ svetu dodané: ale nemáte v nich toho hlbokého pojímania Boha, sveta a človečenstva, nieto v nich toho pravdivého a krásneho pochopu čistej ľudskosti a toho na podiv mravného princípu, podľa nehož vždy len dobré na svete a v osudoch ľudstva víťazí, jako to v povestach*) slovenského ľudu, všetkých vetiev vývodíť vidíme. A jestliže sú utešené spevy bárdov škótskych pod menom spevov „Ossianových“, vydaných, ďaleko väčšiu cenu musíme priznať epickým spevom srbským a bulharským**), zrodilším sa z krutých bojov národov týchto s ukrutnými, všetkej ľudskosti prázdnyimi Turkami, lebo v týchto neospievuje sa len boj za národnú samostatnosť a svobodu, ale ospevuje sa ešte väčšmi boj za čistú ľudskosť, za kresťanskú vieru a zápaľ, za čistý mrav, za bohuľubí život, za opravdivú cnosť, ktorá sa v rodinnom a národnom živote rozvíjať má, ale prekážaná a sľiapaná býva hriešnou surovosťou nepriateľa bisurmana. Lebo ačkol'vek i tu nepravosťou vyvolaná pomsta svoj veľký zástoj hrá, ale nad ňu ešte čo svätý plameňný oheň vysoko blyška a vznáša sa mohútne, divotvorná oduševnenosť za kresťanskú svobodu a život vo všetkých pohyboch národa; ona

*) Srovňaj „Úvahy o slovenských povestach“ od P. Dobšinského. Red.

**) Srovňaj „O národných písních a pověstech plemen slovenských od Lud. Štúra, pojednávanie o srbských od J. Kalinčáka a o srbských a bulharských národných písních od Svtjanského. Red.

je tu ten cherub s mečom ohnivým, ktorý proti podlému násilníkovi a ujarmiteľovi svojmu povstáva. Povážte lyrické spevy české, slovenské, chorvatské, slovinské, poľské a dumky hlbokocitných Rusínov; jak hlboky a ohnivý tu cit, jak prenikavý tu žiaľ bez umrtvovania, a jak mohútne tu radosť, ktorá zázračne obživuje; vidzte tú myseľ, ktorá sa vždy božskou mocou, prozretnosťou, spravodlivosťou, dobrotou o milosťu teší; patríte na to oddávanie sa človeka slovenského do vôle Božej: hľadte jako tento Boží prirodzený svet k duši a k srdcu jeho hovorí, tak že táto príroda, ten čarovný ztelesneného slova Božieho svet jeho najlepším priateľom a potešiteľom býva, že človek slovenský ani nemre žiaľom, ani nehynie beznádejnosťou, ani sa nestáva bezuzdným a divým v radosti svojej, ale on mocou svojej viery a mocou tej Božej prírody v milej shode ostáva sám so sebou, lebo on dúfa vždy v lepšiu budúcnosť, ktorá mu z obnovujúceho sa vždy jara v dúhových farbách a z hviezdnatého neba v svetle ligotnom žiari. A hľadte na lásku Slovana, na tú jeho mohútne a sladkú spruhu všetkej činnosti, na lásku k milenke, k rodine, k národu, k vlasti, k cirkvi a k Bohu! On miluje bez toho, aby si sklamaný život bral, lebo uňho je láska sladí a nie učiteľ života, on zvelebuje blaho lásky duch milujúcich sa duší a srdiec, ale je hotový a schopný i k resignácii, kde vidí, že cit jeho súcitu nenachodí, jeho milenka je len vtedy hodná jeho obeti, keď lásku vernou láskou spláca, obeť táto nesmie však v umorení života záležať, lebo takto sa ona sama ničí, keď že láskou život rást, kvitnúť a ovocie prinášať musí. Etheričná nebeských svetov láska je už celkom inšia, nežli táto zemská. Tu duša živá v živom, spanilom tele miluje a zemských len slasti očakávať môže; tam kúzlo a pud zmyselnosti padá a láska celkom inú povahu bere na seba!

Láska k rodine to väčší podnet Slovana ku činom, nežli neistá ešte na výsledok láska k milenke: tu je milenka už manželkou a matkou a preto dušou tým vrelejšie milovanou: tu spanilé dietky živé obrazy dvoch milujúcich sa osôb, tu rodičia čo nám z milosti Božej život dali, tu bratia a sestry, telom spokrevnení a duchom spribuzení, tu

náš zvláštny svet, v ňomž dejstvovať nám i nutno i žiaducno; tu sa obetuje človek celý rodine, aby v nej nižšie i vyššie slasti života požívať a svojmu kresťansko-ludskému určeniu zodpovedať mohol. V tomto milom rodinnom živote pre Slovana dosť vznešenej poesie.

Láska k národu ešte len teraz počína opravdive rozplemeňovať Slovanov; lebo mnohí z nich utrativše svoju národnú samostatnosť a svobodu, a súc vtiesnaní v pomery nepriaznivé, dlhé časy nemohly horliť za celistvý národ, teraz ale ideou národnosti nanovo obživení takmer sa znovu zrodzujú, tu láska úzkeho rodinného kruhu prechodí v široký okres valnej z celého národa záležajúcej rodiny, oheň to svätý čo hruď každého verného a slachetného rodáka ohrieva. aby ho rozplamenil k činom slavným a spasonosným, k obetám, ktoré zvečnia pamiatku svojich posvätenčov a pripravia rodu blaženejšiu budúcnosť. Tu sa tratí osobníckárske sebeckto a povstáva láska čistá, ohňom ťažkých skúseností a obetí prepaľovaná, to pole hrdinov dôstojné, to javište kresťanského dejstvovania, to viac značí, nežli fantastický, bezživotný kosmopolitizm, ktorý obyčajne zásterou chladných srdce býva.

Čím väčšia láska k národu, tým i vrelejšia láska ku vlasti, lebo iba pre národ a k vôli národu môžeo pravdive vlast milovať, ktorá je bydlom jeho. Jako nás rodina viaže s celým národom, tak náš dom rodičovský a potom dom vlastný viaže s celou vlasťou, a my odchovaní na tejto zemi dedov a pradedov našich i tešiaci sa z jej milých občanských ustanovizien, s utešenými rozpomienkami na celú predošlosť a spevnou nádejou na skvelejšiu ešte budúcnosť, pútani sme predrahyými páskami na túto milú vlast našu, chcējúc tu, kde sme prvé svetlo života uzreli, kde kolíska naša stála, kde prevádzali sme naše detinské ihry, kde dospievali sme k nášmu mládeneckému a mužskému veku a kde žijeme a účinkujeme zase pre rodinu a národ i pre všetky priateľské sväzky, život náš završíť a kosti naše zložiť. Vlast je teda tá posvätná zem otcov našich, to drahé bydló naše i našich milých, to dejište všetkých skutkov a osudov našich, že už jej sladké meno rozpaľuje nás k činom vďačnej

pamäti potomstva nášho hodným, že konáme radi všetko za ňu, čo ju jako obec politicko-národnú veľkou a šťastnou učiniť môže, aby i keď nás už tu viacej na žive nebude, ona skvela sa v sláve a v blahu svojom.

Lež láska naša patrí i cirkvi svätej, pravej, Kristom Pánom založenej, v nejj spásenie svoje hľadáme a nachodíme, tej duchovnej matke všetkých nás, ktorá nás vstevpovaním drahej viery v srdce naše, a napájaním duše našej večnými zásadami mravníeho ducho-sveta, kráľovstva Božieho medzi nami odchovala pre svätejší život duchov a národov a vychováva nás porád pre blahoslavenú večnosť. Ona je to tá matka, čo nás šťastnými učiniť chce pre tento i pre budúci život, posväťujúc všetky naše city, myslí, pudy, chtiće, žiadosti, úmysli, skutky a životné sväzky, dávajúc všetkým našim dejom smer blahonosný. Keby sme neboli duševne cirkvou pestovaní a odchovaní, mravnia pustota by zaujala ducha nášho, a my upadli by sme v pohanskú pustotu a prostopašnosť. Slovan to hlboko cíti, čo je on podlžen cirkvi, tejto matke svojej a preto i sotva jesto vrelejšieho a vernejšieho oddanca cirkvi, jako nim jest Slovan.

Najväčšou, najsilnejšou, najvrelejšou a najsvätejšou láskou ale zaviazaní sme samému Pánu Bohu, ktorý je všemohúcim a dobrotivým stvoriteľom, zdržovateľom a správcom nášho života, ktorý stvoriv človeka čo muža a ženu k obrazu svojmu, učinil ho v jedon nerozlučný manželský pár, vstupil v srdce mužovo neuhasiteľnú túžbu po žene, a v srdce ženino plamennú túžbu po mužovi, aby večným súcitom viazaní súc jedon k druhému, hľadali sa, spojovali sa, žili vospolok a doplňovali sa vzájomne čo jedon vo dvoch osobách jestvujúci mužo-ženo-človek. Z tohoto splynutia obydlích v jedno telo a v jednoho ducha, rodí sa pokolenie ľudské, povstáva rodina, z rodín sa tvorí silný a početný národ, národ si vyberá a utvoruje svoju vlasť, žijúc čo plameňný a politický civilisovaný národ, zakladá a vedie historický život, jehož najpodstatnejšou spruhou, živlom všeobživujúcim je princíp náboženský, mravní, život v Bohu a podľa Boha a preto život národno-cirkevní, alebo kresťansko-ludský na zemi už civilizovanej. A národy neodstrkrjúce ale pri-

ťahujúce sa na vzájom, tvoria spolok priateľský, sblížujú sa jeden k druhému, oboznamujú a podporujú sa vzájomne hmotne i duševne, celé ľudstvo cíti a poznáva svoju pokrevnosť i duševnú príbuznosť, považuje sa za jednu veľkú ale blízku rodinu, a snaží sa dosiahnuť a uskutočniť tie ciele, ktoré mu uložil Bôh jeho večný, múdry, dobrý a všemohúci. Preto počiatok a koniec, koreň a vrch všetkej slávy a všetkého blaha ľudského, pri jednotlivcoch, v rodine, v národe, v občanskom, cirkevnom a všeľudskom živote, je princíp náboženský, mravní, princíp bohoľudský a preto je princíp tento spolu i hýbavým krásneho umenia, ako prenikajúci, obživujúci a posväcujúci všetko.

Iba takto dá sa pochopiť, prečo píšuci o krásoumelcoch našich, rozpisali sme sa tak ďaleko, že prešli sme hneď na pole básnictva — a tu prehovorili sme o láske jako o spruhy k slavnému životu vedúcej, ktorej sila v božstve vrcholí, kde platí už čo náboženský a mravní princíp všetko naplňujúci.

No ale nediv sa nikto tomu, lebo však bez poezie nielo žiadneho umenia, a poesie zase nielo bez lásky, a lásky čistej nielo bez mravnosti. My zaskočili sme teda k vrchu všetkého umenia ku poesii, aby sme sa zďalšie tým lepšie rozhládnuť mohli po všetkých poliach umenia.

(Pokračovanie nasleduje.)

Rozpravy večernie o umení staroslovanskom.

Vypravuje P. Z. Hostinský.

(Pokračovanie.)

Jako v hrách, tak najdete skladbu piesní našich i v ihrách. Naše tance národne napodobňujú takže sústavu hviezd. Keď teda v týchto máte zobrazený beh planét, nasledovne najdete ho i v skladbe spevov.

Dľa pranázovu chóry hviezd vedie slnko a mesiac v ihrách zosobňuje jich mládenec a panna, jako tancujúci pár. Jako v ihrách máte tri hlavnie obrazy; narodzenia vrcholenia a hynutia slnka; tak názory tieto odbleskujú sa i v časomiere, t. j. vo veršoch piesní našich. Čo sme teda spomenuli o zábavách vianočných, letničných a hodových, to samé platí i o názoroch tancov, a tak skrze tance, platí to o metriku a o rýtmiku, ako o rymovaní.

No tu zase každá čiastka má svoje čiastky, ba na pr. pri tancoch vianočných zobrazení sú: Jáchymko, Devana, Vintalko a Atolienka. Budeme teda mať prvé štyri obdoby veršov. V tancoch letničných stojí na čele Tur, Lada, Perun a Morana: budeme mať teda druhé štyri obdoby skladby veršovej. Podobne doba hodov má za názor Radúza, Zlatú Babu, Popelvala a Vinetu, a tak budeme mať zase tretíkrát štyri podoby veršovej miery. Máme jich teda spolu dva-

násť. Že ale z tých štyroch pranázorov, jeden pár stojí si oproti druhému: nasledovne budeme mať dvadsaťštyri formy časomieri. Rozumejte tu vždy časomieri na základe ihier národných.

Jako je rozdielny obeh slnka a hviezd v dobe jarnej, letošnej a jaseňnej; tak budú sa deliť i naše časomieri jedna od druhej. Cez všetky preniká ten základný názor tancujúceho páru, t. j. slnko a mesiac, svetlo a tma, deň a noc, duch a para, mládenec a panna, ako princíp mužský a ženský. Na základe tomto dá sa ukázať i jich rozbor. V oddiele prvom pri hrách rozbor tento udal som čísly, tu podám ho dľa názoru mládenca a panny.

Budeme mať teda, potažne na verše, vzorec tento — a síce čo sa týka skladby potažne na názory doby jarnej:

mládenec, panna,
mládenec, panna, mládenec, panna,
mládenec, mládenec, panna,
panna, panna, mládenec.

potažne na dobu letnú:

mládenec, mládenec, panna, panna,
panna, panna, mládenec, mládenec;

m., p; m., p; m., p.

p., m; p., m; p., m. a t. d.

poľahne na dobu jaseňnú:

m., p; m., p; m., p; m., p;

p., m; p., m; p., m; p., m;

Pátráz mládenec a panna párne,

Šestráz mládenec a panna párne. atď.

A teraz berte to všetko zdvojnásobnené, a vyjde vám počet dvadsať štyri.

Dvojna táto vyrazená je i v skladbe; najdete ju ale i v samom obsahu pesní, jako smútok a radosť, v samom tanci ale jako tanec voľný a skorý, abo jako ho na Rymave volajú: šuchom. Len voľne začína sa zjavovať ten mladunký Vintalko, potom ale keď zmocneje, tu je už chlap, zmární tých drakov a osvobodí uchvátené kňahyne.

Tú radosť a ten smútok vidíte i v prírode. Umorené byliny ladami a sňahmi, krásno zakvitajú, zatichlí ptáci po horách vyspevujú, zavrené prv junce a barance vyskakujú. Toho vífaziaceho Vintalku i s jeho Zlatovláskou, najdete teda i vo veršovej skladbe pesní našich, pesní doby jarnej.

Jako skladba táto povstala z názoru obehu slnka jarnieho; tak názory slnka letného spravujú skladby pesní letných. Jako povahou tamých bola prevažne radosť, tak pri týchto máte istú výtrznosť a hlboký žiaľ. Nadšenosť oná povstala z toho citu, že Bôh poželnal úrodám na poliach, smútok ale vyvierá z pramena tej skúsenosti, že tie polá v lete zpustly, keď to žitko zožali a tie lúky skosili: Veď je to doba Morany.

Do týchto smutočných šiat zaobalila sa i Vila skladby pesnotvornej. A naslúchajte tým našim piesňam v čas žatvy, tým trávniciam. Smútok veľký, žiaľ hlboký. V každom takte vidíte kosu Marany, v každom nápeve slyšíte vzdychy. Takéto sú nápevy i skladby pesní letných.

Ten žiaľ pochádza i do nápevov piesni jaseňných. No ale len v prvej polovici, keď Raduz a Zlatá Baba púšťajú sa do boja za život zárodov jim zverených. Vstupujú do jaskýň podzemných: a tu zadumí sa človek nad jích osudom, jako zanóti dumku mať na Ukraine, keď syna kozáka do vojny vypravuje.

No čo chvíľa zvrtné sa doba. Raduz jako vífaz Popelval vracia sa domov, a Zlatá Baba jako Zjavena zvestuje nový deň vskrie-

senia. I nastane znovu radosť, nové nadšenie utvorí si nové nápevy, nové skladby. Pozrite na sám život: tu máte hody, tu máte svadby. I ktoby znal tu vypočítať všetky záhyby citov i myslí; máte jích tu i smutné i veselé. Dievčina idúca na sobáš smúti, že dom rodinný zanecháva, no i teší sa, že našla svojho Ruduza. Na názoroch týchto zakladá sa časomiera piesni jaseňných.

V dobe tejto dovršil Vit putovanie svoje. Počet dvanásť bude teda prerážať i v časomiere. No jako slnko, kým prešlo tých 12 dvorov, videli ste v tom najrozmanitejšom spojení s mesiacom, s hviezdami a planetami; tak i forma skladby bude tá najrozmanitejšia. Na základe tohto budeme mať tento vzoru skladby veršovej:

1. 3. 6; — 3. 6. 12; — 2. 4. 6; —

4. 6. 12; — 3. 6. 9; — 2. 4. 8. atď. —

Jako sredom všetkých našich ihier národných, je náš tanec „Od Zeme“, tak v tanci tomto máte i všetky pretvory skladby zobrazené.

Dedovia naši znali i trinásty mesiac. Tento najdete i v skladbe. V priestavkách a vo vykriknikoch, potom v opetovaní tohože slova, tejže slabiky, tohože hlasu.

Jako ti dvanásti chlapci, ktorí tancujú pozabučky, krúčia a vrtia sa na všelijaké spôsoby, a jako ten trinásty jích kapitán velie jim začať vždyť nové a nové ihry; tak i tie rozmanité pretvory na skále trinástorakej, majú svoje podobizne v rozmanitých formách pesní, jaké vyhráva gajdoš. V tanci dvanástero chlapcov najdete harmoniu zeme i nebies, túže harmoniu máte i v samej skladbe.

Jako v gajdách máte napodobnený ten svet okruhly s jeho vzduchom, a jako fujara so sedem dierkami hlása nápevy sedem planét: tak to máte i v skladbe. V nej hovoria k vám živly svetové, v nej sústava nebies znázornená v ideáloch Božských; v nej ozyva sa k vám príroda v suchote bylín, v šumení vód, vo speve ptákov, v brnčani chrobákov; v nej máte človeka, jako pravzor skladby svetovej harmonie!

Tým prichádzam ku zásade tretej, t. j. k tej, že v skladbe slovenskej napodobnená je hudba.

Hry a tance zobrazovali názory zvonku;

hudba bude jich podávať zniutra. Hry i tance boly odbleskom oka, hudba je ohlasom ucha. Oko je zrkadlom, ucho prisma. I zrkadlo i prisma má svoj sved v duši. Tým sme prešli k hudbe.

Nebudem tu hovoriť o hudbe jako o umení, no bude reč o tom, že čo sú v hudbe hlasy, to tú v skladbe našej slabiky.

Slovenská hudba je ozvenou nebies. To samé máte i v poesii slovenskej. Hry a tance boly formou, hudba je už dušou formy tej. Čokolvek je v duši, je i v obraze, a na opak. Jako človek slovenský je najvyšším kvietkom na strome človečenstva; tak i duša jeho je bobulkou na strome v duchovnej zahrade Berony zakvitnúť majúcou, a ktorá potom premení sa na holuba bieleho. A keď v duši Slovena nachádzate všetky názory: najdete teda jich svetový ohlas i v skladbe poesie.

V tých dvanást pároch videli ste dvanásť premien, každú premenu zdvojnásobnene. Videli ste Vita v 12 premenách, a v tolkých i Atolienku. Hudobníci naši volajú to tónami tvrdými a mäkkými.

Jako hudba slovenská je ohlasom sústavy nebies; tak i plastika piesní našich je harmoniou sveta. Jako v hudbe našej národnej sosúsrednene sú hudby všetkých národov; tak i v poesii našej máte zobrazené formy piesní všetkých národov. To same máte i v nástrojoch — a čo to bude za div divov, keď si sdokonalíme nástroje, a upovedomíme si hudbu. Skladby tie budú nie len muzikou sfér, ale hudbou duchov ľudstva.

A tu zase vraciam sa k horedaným názorom tancov. Blažejko mal štyri kožíčky, čo na hlas píšťalky jeho tancovaly, a jazdil na 12 paripách, keď išiel po muziku. Že počty tieto vzťahujú sa na roční beh slnka: budú teda číslice tie základom i časomiery. A tu budeme mať vzorec: 4. 8. 12. Raduz, ten Veles slovenský, osvobodí si tri sestry, troch švagrov a budúcu nevestu svoju. Tu máte teda počef 7. A budete mať pre verše vzorec:

3. 6. 9; — 3. 7. 12.

Môžeme to i takto vysloviť: jaro je 4, leto 8, jaseň 12. V srede stojí 7. t. j. ten

punkt, na ktorom sa slnko v čas vrcholenia svojho (po putovaní 6 mesiačnom) obráti, tak že má 6 mesiacov za sebou a 6 pred sebou. Sem pridať treba i číslicu 13. t. j. Raduza s jeho sestrou na Čiernom zakliatí zámku.

A tu hľa máme pred sebou 7 hlavných planet, a 7 živlov. Tieto názory budú sa teda odrážať i vo vonkajšej plastike našej. Skutočne tajomná je táto skladba. Tma, blesk a svetlo sú prvou trojkou, zem, oheň a voda druhou trojkou, vzduch je sedminou. V porovnaní na planety prvú trojku najdete v Žive, Atolienke a v Piatkovi, druhú v Turovi, Paromovi a Raduzovi, tou siedmou ale vám je Sytovrat. Nuž, ktože bude ôsmou? — Vit.

Poľahke na skladbu našu národnú, máte tu ďalší vzorec:

1. 2. 3. = hlas 1.

4. 5. 6. = „ 2.

3. 5. 7. = „ 3.

1. 2. 3. 7. = „ 4.

4. 5. 6. 7. = „ 5.

3. 7. 12. = „ 6.

4. 8. 12. = „ 7.

a tak vzájomne ďalej.

Tu máte skladbu hudobnú tu máte ale i skladbu prosodickú. Hlas tvrdý zastupuje vždy princíp mužský, hlas mäkký ale princíp ženský. Hlasy teda majú svoj prameň vo Svetovidovi a Žive, prameň svoj má v nich i skladba poesie našej

Skladbe zodpovedajú i nástroje hudobné. Tak drumbla jednojazyčná, tak pískor jednoústý, zodpovedá hlasu = 1; tak trojstrunná tambura, hlasu = 3; — tak štvorstrunné husle, hlasu = 4; v píšťalke a fujare máte nástroj hlasov = 7; dudy naše zobrazujú vám 12 hlasov.

Tu istú obdobu najdete i v ústroji veršov poesie našej národnej.

Oj, vy hudobníci a spevci naši! zahodte cudzie theorie, nadchnite sa pohľadom na večne krásnych názorov dedov vašich, zanôťte piesne, i zahučte hudbami, aby národy s úžasom zavolali Slovenovi: Ajhla hudba nebies, ajhla pieseň ľudstva!

(Pokračovanie nasleduje.)

S t r u h á r.

(Poveš.)

(Pokračovanie.)

VI.

„Hoj, vy bouře, bouře mládí,
Což letíte nad mou hlavou!
Což saháte v dráhu mojí
Rukou žhavou, rukou dravou!“
Alb. Dvořáková-Mráčková.

Mínaly sa jasenné dni, mizla krása prírody čím dial tým viac. Listie vädlo, žklo, a keď zavial vetrik, padalo na zem, jakoby chrániť chcelo pred nastávajúcou zimou korenie stromu prikrývajúcu zem.

Pod večer takéhoto dňa sedel Vladárov úradník pred domom vo svojej zahrádke zadumeno hľadiac k západu, kde rudou žiarou zatiahnutá obloha svedčila o zapadnutí slnka. Pozrel i na ovocné stromy, neďaleko seba stojáce, ktorých ozdoby smietla ruka času; pozrel na kvetné hriadky — a všade zmena.

Z dumania tohoto vytrhnutý bol brkotaním približujúceho sa vozíka, a keď pozrel v tú stranu, vyjasnila sa mu tvár, a napínajúce hlavu k ceste, rýchlym krokom kráčal ku bráne.

Vozík zastal vo dvore, a naradovaný mladý úradník pomáhal svojej matke z voza schádzať.

„Ach, syn môj milý!“ spustila sa mu do objatia — a on viedol ju do chyže, kde potom nebolo konca-kraja výlevom srdca. Ale jakoby sa i neradovalo matkino srdce v svojom jedinom synovi, jakoby neblažila chvílka takáto matku, ktorá pod krátkym časom utratila manžela, utratila mladšieho syna. Oj veď nemá pre ňu ceny nič, nenajde radosť v ničom, iba keď prízerá sa do oka jediného svojho syna.

„Lúbi sa ti tento úrad, syn môj?“ začala ešte matka, keď už povyprávali jeden druhému city srdca.

„Ach ano, ale ani nemožno, žeby zle cítil sa niekdo pri takom panstve, jako je moje. Hneď po mojom príchode zaopatřila mi pani kuchyňa so všetkým, a pristrojili mi izbu. Kdeby našiel človek takú lásku? A kedykoľvek prídem do kaštiela, prijímá ma

vládne, rodičovský, slovom jakoby som bol členom jích rodiny.“

Jasnila sa tvár matkina pri slovách týchto; oči jej svietily, jakoby mladistvým ohňom; i vyriekla: „Oj, veď od bleskov tvojho šťastia tratí sa budú súzenia a bóle mojej duše; s šťastím tvojím umenšovať sa bude moje nešťastie.“

Syn vzal k ústam svojim ruku matkinu, a srdečne ju lúbal.

„Také je, syn môj, riadenie božskej pravice,“ hovorila ďalej matka. „V jakej nejistote sme boli pred polđruha rokom, keď si sa oddať mal na túto postać, a hľa, Bôh to obrátil na dobré. Keby si iné bol študoval, ešte by si bol prinútený i ďalej borit sa s nedostatkom: nebol by si ešte prišiel k cieľu.“

„Má Hospodin starosť o svojich,“ odznelo tichým hlasom z Milkových úst.

„Tak, syn môj, tak! Vidím, že si šťastný,“ vyslovila naradovaná matka. — No hneď nato pilne prizrela sa na syna, ktorého náhle trudne zamyslenie sa jej pozornosti neušlo.

„Ah, čo je to? Veď sa ja klamem, že si ty šťastný!“ riekla tichým, ale desným hlasom.

„Neboj sa prílišne, drahá matka! Rozdielnosť povolania predo mnou nemá veľkej ceny, a tak ma nemôže šťastným alebo nešťastným robiť. Moje terajšie postavenie mňa len natolko neuspokojuje, nakoľko nesrovnáva sa s duchom mojím. Ja, drahá matka, od tých čias, jako prvý raz udrelo moje srdce za národ, kojil som sa tou myšlienkou, že budem žiť národu, poučujúc a vzdelávajúc ľud. A toto ma nepokoji chvíľami, že moja najväčšia myšlienka nemôže byť uskutočnená, a preto, že moje postavenie je práve také, v ktorom je človek s ľudom takmer v žiadnom spojení.“

Hrôzy z matkinej duše pomaly mizly, lebo ona tento stav synov nepovažovala za tak nebezpečný, žeby príliš vplývať mohol na neho, a nešťastným ho robiť. Hneď nasledujúci deň už ani nespomnela na jeho reči, ktoré ju v prvom okamžení natolko znepokojily; ale tešila sa zo šťastia svojho dieťaťa. Ubohá!

Čas rýchle uchádzal. Jaseň ustupovala, a k vláde dostala sa najneprijemnejšia čiastka roku. zima. Deň za dňom, týždeň za týždňom mínať sa, a mladý úradník tiež pozoroval isté zmeny v svojom srdci, žijúc myslením i cítením krásnej dcéry Mikulásovej, Vilme. Láska táto už čím ďalej, tým ohnivejšie vrela v jeho niadrach, a pri každom sretnutí sa s predmetom svojich túžob, vo väčšej miere cítil slasti lásky. Ale, jak šťastný bol, kým blažiacou mocou bola pre neho láska, práve tak nešťastným stal sa, keď konečne do protivy prišli city jeho srdca. On totiž zpomáľal sa, jak nesmierne blúdi, keď zabúda na všetko, čo niekedy vytkol si za cieľ života. I zhrzil sa, keď uvážil svoje polozenie; lebo videl, že je už nie slovenským mládencom, lež slabým citlivkárom, vo svojich milostných snoch na všetko sväté zabúdajúcim.

„Ja nešťastník!“ hovoril k sebe, keď nepokojne prechádzal sa jedného večera po svojej izbe, „ktorého láska na kraj priepasti privádza. Že vraj Slovak?! Ah, svete, načo dávaš ten vznešený názov mne nehodnému, ktorý som v poblúdení svojom zapomenul na všetko vznešené. Oj, to je veľiká slabosť, takto padnúť zvýšim idealov! Ona šľachtická dcéra; dieťa takého otca, ktorý by v svojej zaslepenosti všetko boril, čo je slovenské, — a ja — ja?“

I zastál, i položil ruky na prsia, i zas pokračoval:

„Ale nie! Nesmiem urážlivým slovom dotknúť sa toho anjela, tej dobroty a šľachetnosti, od ktorej teraz síce odlúčim sa; ale ctiť ju neprestanem nikdy. Ved, že som láskou zahorel k nej, to by samo v sebe nebolo najnebezpečnejšie, keby som pri tom nebol natolko zapomenul na seba, že zavrhnúc všetko iné, žil som tejto láske. Ale ktožeby bol v stave anjela tohoto nemilovať?“

I zamyslel sa.

„Ctiť ju môžem na všetky časy; ale zrieknuť sa je preca musím! Z lásky tej pre mňa nič dobrého nemôže vykvitať: umrťovať musím v tomto ohlade city svojho srdca; podstúpiť musím tie najťažšie duchovne boje, čoby i padnúť mal v nich: však ma bude blažiť a posilňovať láska k národu!“

I lahol si, aby posilnil sa v náručí spánku k novým bojom. Dlhो nešiel sen na jeho oči. —

A po trápnom sne, vzdor tomu, že večer vyčerpané boly jeho sily, v čas ráno opustil posteľ; ale — pravda — s nespokojnou myslou.

„Dlho si svietil večer;“ prihovorila sa mu matka, keď do jeho chyže prišla.

„Hlava ma bolela,“ odpovedal on, aby uspokojil starostlivú matku.

Do kaštiela menej chodieval, — a jestli šiel, tak hľadel, aby nesišiel sa s Vilmou, ktorej ešte i myšlienkami vyhýbal — čím všetkým len množil svoje nepokoje, vystavoval srdce väčším a väčším bôlom. Že je nepokoj jeho duše veľmi patrný, o tom dobre znal, i bál sa, aby týmto svojim počínaním matku nezármutil. I ukrýval bóle, tajil nepokoje, a robil sa veselým, keď nachádzal sa blízko matky. A táto tešila sa za istý čas synovej veselosti, ba i sama radovala sa s nim, práve tak, jakoby bola žialila, keby ho smutného bola vídala. Ale hlboko vnika oko materinské, a neostala synova líčená veselosť matke dlho tajomstvom. Jej žiaľ tým väčší bol, keď presvedčila sa o tomto.

„Syn mój, nútená je tá tvoja veselosť! Čo ukrývaš, čo tajíš predou?“ začala žialným hlasom.

Nebol pripravený na takéto slová, i nevedel, čo má odpovedať.

„Nerob si prílišné starosti, drahá matka,“ chcel ju uspokojovať.

„Nie sú to prílišné! Lebo nie je dost, že upadol si telesne, upadáš i duchovne. Tvár ti zbledla, oči vpadly a duch nepokojný. Ah, či len moje dieťa nemôže byť šťastné?“ zažalostila dobrá matka.

Milko trpel v tomto okamžení este viac. Matkin nepokoj rozmnožil mu bóle tak, že zatočila sa s nim izba, a zem horela pod nim.

„Ty mlčíš, syn mój!“

On žialne uprel na ňu oči.

„Nedaj sa mi trápif: sďover sa mi, čo ta robí nešťastným?“

Syn mlčal.

„Syn mój, Milko mój! Nedržíš ma už asnaď za takú matku, jako predtým, — za matku, ktorá svojho syna natolko miluje,

žeby za neho hotová bola čokoľvek podstúpiť?!"

„Netráp ma, drahá matka!“ vyrvalo sa konečne z rozorvaného srdca.

„Hovorím, že nie som v oku tvojom viacej tá, čo som bola,“ zažalostila nad jeho slovami.

„Krivdiš mi, keď ma nerozumieš,“ pristúpil Milko k matke. „Keby som ti mohol ukázať, alebo aspoň slovami vyjadriť lásku, ktorá v tomto srdci k tebe nachodí sa, viem, žeby si ináče hovorila.“

„Odpusť; ale musím tak hovoriť, keď vidím, že nemáš dôvery ku mne.“

„Veru mi krivdiš,“ žalostne vyriekol Milko.

„Jaj, syn môj! keby si vedel, čo je materinské srdce?!“

On mlčal.

„Nechcela by som sa ja miešať do tvojich tajných záležitostí, keby ma nenútily veľké starosti.“

„A ja by som nechcel mať pred sebou žiadne tajnosti, keď viem, žeby sme spoločnými silami a prehováraním jedon druhého čokoľvek snadnejšie premošli. Tak nechcel by som ani toto, čo za tak nebezpečné považuješ, tajiť a ukryvať; ale nemôžem sa odhodlať k vyjaveniu jeho, lebo vidím, žeby nenapravilo sa tým v tomto oblade nič. A žeby v tom hrozilo nejaké nešťastie, tým sa ani nesuzujeme; len trpelivosť, čas to vysvetlí a napraví.“

Dobrá matka vzdychla z hlboka i zamyslela sa.

(Pokračovanie nasleduje.)

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

Turč. Sv. Martin. V čísle 8. nášeho „Orla“ slúbili sme, že podáme ct. obecenstvu našemu tú utešenú, významoplňujúcu reč, ktorú povedal v matičnej dvorane doživotný čestný podpredseda „Matice Slovenskej,“ pán Ján Francisci v čas oslávenia pamiatky nášeho pohronského nezapomenutelného pevca Andreja Sládkoviča. Plníme slub svoj tým ochotnejšie, keď nás k tomu i priatelia Sládkovičovi a naši vyzvali, a keď známe, že reč p. F., ktorú povedal nad priateľom mladosti svojej, tvorí dôstojný obraz genia Sládkovičovho a za základ slúžiť bude pre obsiřejší životopis mádoústeho pevca nášeho. Po tomto krátičkem úvode už samú reč:

Andrej Sládkovič, zakladateľ Matice Slovenskej, vo svojej dobe najvýtečnejší poet slovensko-slovansky, jeden z najvrúcnějších a najčistejších posvätcov národa slovenského, človek bezúhonný, charakter vznešený — pomínil sa. Ustrnutý národ nad utratením ho ešte sa chveje zármutkom. My ale odkedy ho nemáme, poprvý raz takto shromaždení, vyslovujeme nad sviežim ešte hrobom nezapomenutelného miláčka svojho hlboký žiaľ skormúteného srdca, a stavíme mu v srdciach svojich pomník večnej oddanosti,

úcty a vďačnosti, žejajúci, aby jeho osobnosť bola vzorom, svet jeho myšlienok idealom a účelom snáh nám i potomkom naším. Keby som hovoriaci o zvečnelom bratovi a výtečníkovi našom, Andrejovi Sládkovičovi len týchto pár jednoduchých slov predniesol: iste by som jeho šlechetnej skromnosti najprihodnejšie vyhovel. Spolu by som v podstate vyslovil i všetko to, čo všestranne vyčerpať zreteľne objasniť a spravodlivo oceniť, sotva žeby sa podarilo i nadanejším a cvičenejším rečníkom, nežli ja, jakkol'vek skvelými a obsiřejšími rečiami.

Ale, Bože môj, tak málo nás! ktorí sme sa posvätili a ktorí sa posväcujú službe od svojich mohútnych opusteného, hmotným a mravným systematickým zubožovaním ubiedeného, pre domáhanie sa práva a prostriedkov života v celku i v jednotlivcoch rovnako prenasledovaného národa nášho. A i z týchto málo jedni ešte len jako rozžihajúce sa svetlá, ktoré svojho vrchovišťa, ba ani len zralosti nedosiahly, i s jích vlastnými, i s našimi v nich skladanými zmarenými nádejami pred časom zhasínajú; iní jako hviezdy prvej veľkosti z neba osvetly národa nášho padajú; iní zase, tu ako stĺpy, tam jako bášty nášho

národného života a jeho rozvoju vyvracajú sa a rúcajú. Z tej hrstky ale, čo ostáva, značná časť či nechce, či nevládne vymaniť sa z otroctva mnohonásobných slabostí a necností, ktoré i pôvodne bezúhonné povahy národov jako pečať a kľatbu dlho trvavšieho ujarmenia duši svojej vtisnutú nosia, alebo od prevráteného smeru prítomnosti, hneď nutene jako samovražednú zbroj, hneď zase s radostnou ochotou, jako ocukrovaný jed, prijímajú, — na podstatnejšiu škodu a záhubu národa, nežli je zjavné násilie protivníkov. Takýmto a v takýchto okolnostiach postaveným storáz ťažšie padne v záramtku nad ztrátou svojich miláčkov zachovať do seba zavrenú resignáciu. Keď oko telesné nemôže viac spočinúť na drahej postave miláčka: oko duše žiada si potešiť sa pohľadom na krásnu, milú, šlachetnú osobnosť priateľa, brata, výtečníka. A srdce, ach to utrápené srdce, ktoré z jednej strany najušlechtiliejšie túžby a snahy rozpalujú a najradostnejšie nádeje oblažujú, z druhej strany najcitlivejšie bóle nad zmarovaním sa tak mnohých, k zplneniu tak blízkych nádejí zožierajú; to srdce, ktoré svet i priúča i nutí zúfať nad sebou, nad svetom, nad Bohom, a preca ani v ponížení a utrpení, ani v najzáhadnejších zmatkoch skutočnosti neprestáva dúfať a veriť v bezúhonnosť a isté víťazstvo svojich snah v zahanbenie a pokorenie zpučnosti, v zpačovanie a obrátenie sa poblúdivosti sveta a vo večnú, keď i zhovievavú, ale tým istejšiu spravodnosť božiu: — ach to srdce neodolatelne žiada si tešiť a potešovať sa nad tým, ktorý od precitnutia nebeského genia v ňom, až do posledného dýchnutia svojho najspanilejšie nádeje, duchom humanity a božstva nadané túžby v sebe nosil a mohútym vešteckým slovom hlásal, — pri tom a za to tak mnoho trpel, a preca veriť nikdy neprestával. — Nuž poďte, poď drahý náš, čo len ešte raz medzi nás! — Každá výtečnosť zasluhuje uznanosť a úctu. Keď sa viac výtečností v jednom a tom istom predmete, v jednej a tej istej osobnosti razom nachodí, zasluhujú ony nielen uznanosť a úctu, ale i obdivovanie. Ale nie každá výtečnosť je tak šťastná, len skvieť sa bleskom svojim. Často má výtečnosť hneď vedľa svojho blesku tónavy, ktoré ju zatemňujú. Často zatemňujú

tónavy blesk i viacnásobných výtečností, alebo jích nesúzvúčne spojenie nemožným robí ten kúzedlnou mocou zachvacajúci výraz a účinok, ktorý nikdy nechýbí harmonickému celku. Takýto harmonický celok je výtečnosťou výtečností! Výtečný obraz, aby jako taký i ocenený a uzatý byť mohol, potrebuje i výtečnú myšlienku, i výtečné vyvedenie myšlienky farbami, i obrazu primeranú obrubu, i postavenie hotového diela v primerané svetlo. Výtečná hudba potrebuje výtečnú myšlienku, výtečné prednesenie a k predneseniu primeranú miestnosť. Nuž a výtečný poet? Poet, aby bol výtečným, pred ktorým každý s úctou a obdivovaním klobúk strhne, treba aby mal ten oheň nadchnutia, tú tvorivú moc, ktorú, ako naše samorstlé sice, ale veľmi pravdivé porekadlo hovorí, že „komu Pán Bôh nedá, tomu kováč neukuje,“ ktorá teda jedine z rúk Božích pochodí. Výtečný poet potrebuje svojou vlastnou pilnou pracovitostou nadobývanú zručnosť, svoje zbožné myšlienky a city vysloviť znať slovom tak, jako sa ony v jeho poetickom srdci, v jeho poetickej mysli zrodily. — K tomu treba, aby výtečný poet ideami krásy, pravdy, dobra bol voskrz preniknutý, za ne zaujatý, a treba, aby nielen každé jeho slovo bolo hlásateľom, zveľobovateľom pravdy, krásy, dobra, ale aby i jeho skutočný život bol svedectvom a zrkadlom ideí tých. — Poet výtečných myšlienok bez zručnosti i umelecky vysloviť svoje myšlienky je zakrpatelec. Poet vycibrených foriem, bez nadchnutia, myšlienky, ducha, je peknou náličnicou odená maškara. Poet výtečný obsahom i formou, ale bez preniknutosti ideami dobra, pravdy a krásy, je kvet bez vône, je pekný blúzniteľ. A poet bez základu mravnosti a života pravde, dobru a krásu zasväteného, ba snáď jako to pri poblúdivých talentov býva, života týmto ideám protivného, je kvet na smetisku vyrastnutý, alebo kvet s jedovatou vretenicou v kalichu, je pokrytec, kúzedlný lhár a zvoditeľ. Andrej Sládkovič! Ty neprináležíš medzi žiadnych z týchto. Andrej náš, chlúba naša! Ty sa vysoko povznášaš nad všetkými nimi! Teba Bôh bohato obdaril tvorivou mocou a nadchnutím poetickým. Oko ducha Tvojho ani nevidelo, ani vidieť nevedelo svet ináč, iba v svetle poetickom, a to i vtedy, keď bre-

meno prosaickej skutočnosti citlivejšie doliehalo na Teba, nežli na mnohých iných. — Ty slovom slovenským odchovaný a vzdelaný, úplne v moci mal si slovo slovenské, a bol si, ako bohatý v myšlienkach, citoch, obrazoch, výmysloch, práve tak nevyrovnatelný vo vyslovení jích. U Teba každé slovo nová myšlienka, nový cit, nový obraz, — a každá myšlienka, každý cit, každý obraz, nový obrat, nová hudba slova, jazyka, a to všetko v tak nepostiziteľne lahodných, a preca tak prísne vymeraných pomeroch, v tak harmonických súzvukoch, že sa človek nazdá, že v tom svojevolne prúdiacom sa potoku každá vlnka je krúžidlom vymeraná, že z tej harmonie reči každý tón je Tebou a pre Teba schválne stvorený. Andrej náš! do duše Tvojej už ruka Stvoriteľa vložila nielen bohaté semeno ideí krásy, dobra a pravdy; ale i vrúcnej zaujatosti za ne. Dorastajúci sám si jich verne a horlivo pestoval. Nie div, že keď si sa stal učedníkom a priateľom nevyrovnaného a dosiaľ ani povrchne neoceneného Ludovíta Štúra, ktorý úplne posvätený službe ducha, svojevčú mládež slovenskú neodolateľne zachvátil a trvanlivo oduševnil sa službu tú, — nie div, reku, že i Ty dozrel si v najčistejšieho a najvrúcnejšieho posvätenca, knaza sveta duchovného, a to posvätenca, knaza nielen hlásateľa, ale i konateľa. A tak Tvoj každý kvet vykvitnul z krištála a zlata Tvojej mravnej povahy; každej pravde, ktorú si hlásal, stavál si skutočným svojím životom pomníky, a bol si jej tu hrdinom, tam zase mučedníkom; každé Tvoje vyzvanie k činu zakotvoval si v zákonoch mravného sveta. — Živobytie Tvoje postavil Bôh do doby nanajvyš neharmonickéj, do doby protiv a takmer nepochopiteľných a nevyrovnatelných odporov, — do doby neukrotiteľných zúrivých náruživostí, kde všetko i mieru i hranicu tu nezná, tam znať nechce. Ale šťastný, neobčajný človek Ty! U Teba všetko v úplnej harmonii a všetko má svoje vymerané hranice. Tvoja láska nezachodí sa ani slasťou, ani zármutkom, ale obživuje; oheň Tvojho zápalu nepáli, ale hreje a svieti; hromy Tvojho bnevu bijú, ale nepárajú. Iných záchvat genia mimovolne unáša: Ty i genia svojho máš v moci a znáš vždycky šťastlivo uhádnut, kedy mu, bez ujmy, privolať: potial a nie

ďalej! To hľa je výsledok, keď bohatosť Bohom samým daných výtečností, šťastlivo uhádnutým a primerane prevedeným pričinením sa samého človeka, vyvine sa v celok zrelý, zaokrúhlený, harmonický! Avšak okrem darov Božích a vlastného pričinenia je ešte jedno, čo v Andrejovi Sládkovičovi, jako poetovi a človeku mnou práve spomenutú plnosť a zaokrúhlenosť výtečností spolu zrodilo, a to je: že on bol opravdivý človek Slováč-Slovan. Jestli Andrej Sládkovič je synom iného národa: poetický genius jeho vezme iný výraz, iný smer, a neverím, že šťastnejší. Ale rydzosť genia slovanského v ňom, urobila ho tým, čím bol, je a ostane. Podľa povahy slovanskej je jeho nežnosť jemná, bez rozmazanosti: jeho síla mohútna síce, ale skromná, bez vypínavosti a násilia; jeho radosť veselá, bez pochabosti; jeho žiaľ hlboký, bez zúfania; jeho viera skalopevná, bez pokrytstva; jeho veľkosť ohromná, bez chvastavosti; jeho láska k bližnému úprimná a veľkodušná, bez sebeckosti a utajených myšlienok. Oduševnený výtečnými vlastnosťami genia slovanského a v povedomí veľkosti národa slovanského a jeho humanitnej a historickej úlohy: povýšil sa on na stanovište istej veľkoleposti, s ktorého sa mu celý duchovní a hmotný svet vo svetle veľkoleposti ukázal, a ako verný odlesk a odtisk toho, nielen že v myslení, ale i vo vyjadrení sa osvojil si on istú veľkolepú dôstojnosť. Pravda, ako u každého, ktorý verne žije svojmu šťastne zvolenému povolaniu, mal i u neho úrad jeho vliv na povahu a smer jeho genia. On sluha, verný sluha ducha najvyššieho, najdokonalejšieho, oviaty bol vo všetkom svojom počínaní a konaní istým úctu vymáhajúcim posvätením. Istý dôstojný pokoj a mier, istá pomazaniaplňnosť vážnosť, istá milo jímajúca sila, otvorená poctivosť, — zášti, závidia, pomstiziadosti neznajúca krotkosť, nezlomná vernosť a bezžištná oddanosť žiarily z milého oka, ozývaly sa z každého slova jeho. To hľa účinok vernej oddanosti povolaniu svojmu! A preca, ktože zná, či sa nemýlim; či to nie snád vplyv jeho vrodzenej zbožnej povahy? Asnád najlepšie uhádnem pravdu, keď poviem, že obojiho. A takto by som ešte ďaleko a dlho mohol krok za krokom stopovať osobnosť nášho Andreja Sládkoviča, a všade by sa mi

vyskytla nová a nová výtečnosť, a ta výtečnosť bez tónavy. A keď si znázorníme všetky jeho výtečnosti pospolu, najdeme, že všetky tie výtečnosti tvoria jeden zaokrúhlený harmonický celok, — osobnosť, aké sa len zriedka narodí a vyvinú, a ktoré sú večitou slávou a pokladom národov. Medzitým nebol ani tento náš výtečník výtečníkov bez vady; a čím výtečnejší bol on, tým citlivejšie vadila mu jeho vada. Svet mu ju nevedel odpustiť a sám milý Pán Boh zná, kedy mu ju odpustí. Chudák Andrej Sládkovič narodil sa z rodičov slovenských, vychoval a vzdelal sa v duchu slovenskom, a za svoj slovenský národ pracoval a — trpel. — Nemúdry Ty! prečo si sa neodvrátil od matere svojej, ktorá Ťa zrodila, prečo si sa neodvrátil od nej, že ju nepoznáš, keď Ťa k srdcu privinúť chcela: a svet by Ťa bol zveleboval! Nemúdry Ty! prečo si neodkopol otca svojho, ktorý Ťa vychoval, keď Ťa chcel požehnávať: a svet by Ťa bol povýšil a uhoďnosťil! Nemúdry Ty! prečo si nevrátil vraždenný nôž do prsú brata svojho, keď Ťi bratskú ruku k pomoci dôverne podával: a svet by Ťa bol obsypal bohatstvom! — To múdrosť, to cnosť, to žiadosť nateraz sveta tohoto! a beda každému, kto sa prehrší proti nim! — Andrej náš! i Ty si vzal svoj diel z bedy tejto; i Ty si zakúsil jej ostrie a tarchu. Ty si videl a vedel, čo Ťa očakáva, a prečo neváhal si vziať kríž národa svojho na plecá svoje a verne, zmužile znášal si ho až do konca Tvojho martyrskeho živobytia. — Nuž čím že sa Ťi čím odmeníme za všetko to mnohé a veľké, čím si bol a čo si konal národu, za všetko to drahé a nezapomenuteľné, čo si preukazoval naproti nám, svojim priateľom a čiteľom? — Keby sme mali pyramídy: venovali by sme pyramídu za schránku Tvojich zemských pozostatkov. Keby sme mali Pantheon, Walhallu: postavili by sme Tvoju sochu z mramoru medzi najvznešenejších preslávencov. — Ale sme ošarpaní, aký ošarpaný si bol i Ty, Ty i v tomto ohľade verný typus národa svojho, — ošarpaní sme ako lipa v jaseňi. Svet vzal a bere nám všetko to, čo dáva národu podmienky a prostriedky života. Nikde nemáme ničoho, kde by sme s národa hodnou dôstojnosťou hlavu sklonili, čo svojim pozvať

mohli, okrem tohoto tu skromného prístrešia, ktoré, Bože odpusť moje hriechy, tiež tak jakosi vyzerá, jako ošumelý kríž na neohradenom hrobitove, a nie je bezpečné ani proti zneucteniu ani proti násiliu. Nemáme nikde ničoho, o čo by sme sa oprieť mohli, okrem Boha všemohúceho a svojho srdca, srdca plného zápalistej lásky za všetko dobré, krásne, pravé; plného nezlomnej viery v bezúhonnosť našich humanitných zásad a snáh; plného nezvratnej nádeje, že iste príde, prísť musí víťazstvo pravdy našej. Toto srdce sú naše pyramídy, je náš Pantheon, je naša Walhalla! Kým ono trvá také, aké je, nevyhynie národ slovenský a bude mať kde stavať nepomínuteľné pomníky svojim výtečníkom. Nastín milej podoby Tvojej, Andrej náš! stavíme tu do radu našich najvzáctnejších pod týmto krehkým, na milosť a nemilosť sveta vystaveným prístreším; predrahu osobnosť ale Tvoju ukladáme do srdca svojho, toho nedotknuteľného nášho Pantheonu a stavíme Ťi v ňom pomník našej najvrúcnejšej oddanosti, vďačnosti a úcty. Spolu prosíme, aby duch Tvoj svietil nám a vodil nás po krušnej ceste postati našej. Zvlášte ale prosíme, aby duch Tvoj osvecoval a vodil mládež našu, túto budúcnosť národa nášho, z pokolenia na pokolenie.

Nuž ostaň drahý náš, ostaň v nás, pri nás, večne od teraz!

Z Hýb v Auguste 1872. (Divadlo). Dňa 18. Aug. predstavili nám tunajší mladá ochotníci slovenskí veselohru: „Veta za vetu“ v 3. dejoch, od Milosl. Dumného. Je to veselohra pôvodnia a národnia.

O s o b y :

Pani Rovinská . . . sl. Anna Dzurek.
 Béla) jej dietky . . . Ludevít Orfanides.
 Illona)
 Kovászy, jurát . . . Béla Klein.
 Mirovský, vychovateľ Emil Guoth.
 Ružena, jeho sestra sl. Hermína Orfanides.
 Jančí, sluha . . . Eugen Orfanides.
 Lízka, chyžná . . . sl. Matilda Klein.

Naši ochotníci držali sa statne a nevyrovnane. Každý vynikal vo svojom zástoji, znamenite hrali všetky slečinky a jurát bol ozaj tak vydarený, že nikdy. Obecensťvo priam po prvom deji vyvolalo Jančieho s Lízkou,

ku koncu všetkých hercov a volalo na slávu medzi obecnstvom prítomnému pôvodcovi veselohy.

Po vydarenom divadelnom predstavení bol taktiež podarený ples pri Piťovej hudbe až do svitu.

Mladi Hybskej voláme na „slávu“ a

ochotníctvu nášho divadla slovenského odporúčame tento pôvodní národní v „Sokolovi Paulíniho“ vytlačený kus. Nech nám uveria, že sa nim obecnstvo lepšie zabaví, nežli tými mnohými Kotzebue- a Benedixiadamí.

Čakáme v Hybiach pokračovanie!

Hybän.

Rozmanitosti.

Alexander Fjodorovič Hilferding. Nemilosrdná Morena vyrvala zase predčasne a neočakávane vynikajúceho nie len v Rusku ale i v celom Slovanstve muža zo sradu živých. Hilferdinga niet viac, zomrel 3. júla 1872, teprv 41. rokov starý v Kargopoli, ďaleko od miesta svojho pôsobenia, v deň pamiatky sv. Methoda, o ktorého oslávenie — jako náš veľký Moyses — v Rusku on voždy horlive sa staral. Veľký muž tento narodil sa r. 1831 a obdržal prvé vychovávanie vo Varšave u svojich rodičov. Roku 1848 vstúpil na vysoké školy moskevské v historicko-filologickú fakultu. Študoval tam pod Bodjanským, skončil beh r. 1852 a r. 1853 stal sa magistrom slovenskej filologie. Tam soznámil sa s A. S. Chomjakovom, Pogodinom a inými. Už r. 1853 uverejnil výsledky svojho bádania: „O príbudznosti jazyka slovenského so sanskritským“ v „Izvestijach akademie nauk“ a hneď za tým zase uverejnil svoju disertáciu: „O pomeroch slovenského jazyka k jazykom príbudzným“ Roku 1854 cestoval Hilferding po drevných slovenských zemách na nižnom Labe a Baltickom mori a r. 1856 ohliadal zem Kašubov a východnie Pomorie, počnúc vydávať zároveň dva historické spisy: „Dejiny baltických Slovanov. Navštívil i Česko, cestoval po juhoslovenských krajoch; výsledkom jeho cestovania na slovenskom juhu je jeho dielo: Srbia, Bosna a Hercegovina. Z pobytu jeho v Čechách uverejnil niekoľko článkov, najviac politických, čo jako i odtisk tyrolských elegii K. Havlička Borovského s ruským prekladom nachádza sa v II. diele jeho sobraných spisov. Z juhoslovenských krajov, kde zastával úrad cis. ruského konsulu bol odvolaný vládou, aby zaujal miesto v asiatskom

oddelení ministerstva zahraničného, v ktorom postavení sotrvál až do svojej smrti. Dľa svojich historických prác počítuje sa Hilferding medzi dôležitejších ruských dejopiscov. V poslednom čase zaoberal sa prácami v obore jazykozpytu a tu povšimol si rozprúdenej teraz otázky o všeslovenskom jazyku a písme; i vydal svoj známy spisok: „Všeslovenská azbuka.“ Smrť vyrvala Hilferdinga z prúdu neunavenej činnosti. Rovesníci a stúpenci jeho utrpeli ztratu veľkú, súc pozbavení vodca, ktorého miesto nemôže vyplniť druhý s tých úspechom, jako zvečený. Hilferding tešil sa vlivu veľkému, ktorý mal v dôležitých kruhoch v Rusku; on sám vo svojej individualnosti je nenahraditeľný vo svojej usilovnosti neunavenej, vytrvanlivosti a vo svojich schopnostiach. Nenahraditeľné sú jeho vedomosti v obore jazykozpytu, jeho skúsenosti na poli slavistiky, jeho podrobná znalosť slovenských vecí, ktorú nadobudol si častým prebývaním medzi Slovanmi rozličných kmenov. Za tieto vlastnosti a za túto činnosť zachová si Hilferdinga každý Slovan vo vďačnej pamiatke. Sláva nesmrteľnému duchu jeho!

František Cyrill Kampelík zomrel na Kuklenách pri Kr. Hradci dňa 8. júna 1872. Výtečný tento i nám Slovákom dobre známy český spisovateľ narodil sa 14. Novembra r. 1805 v Sirenove okresu Lomnického v Jičínsku. Navštevoval gymnasium v Jičine a tu nadobudol si professorom Fr. Šírom o veciach vlasti národu sa týkajúcich dôkladnejšie znalosti. Filosofické studia konal vo Viedni a v Brne. Tu žil v priateľských pomeroch s mnohými vynikajúcimi národovcami, jakí boli: Kinský, Žák, Štepnička, Trnka, Klácel,

Artus, Johanides, Ohéral, Jodl, Zach, Urban a iní. Po odbavených fil. studiach vstúpil do seminára i získal si o prebudenie národného života v dorastajúcej mládeži moravskej nepopierateľných zásluh. Necítiac v sebe chuť stať sa kňazom, vystúpil zo seminára, a odišiel do Viedne na studia lekárske. Tu počínal si s bezohľadnou ráznosťou vlasteneckou pobádajúc všetkých Slovanov, s ktorými len mohol obcováť k láske a horlivosti vlasteneckej. Za to zakúsil r. 1840 žalarovanie a vyšetrovanie s mnohými inými. Dosiahnuc hodnosť doktora lekárstva, odobral sa do Čiech a žil nejaký čas na Melnice. R. 1848 bol v Prahe „vodcom“ povestných vtedy tlačiarov, z čoho mu neskôr nemalé mrzutosti povstaly. Opustiac Prahu, šiel do Kuklen, ztade do Lipčan, a zase nazpät do Kuklen, kde poslednie dni života svojho strávil. Súčinnym lekárom, spisovateľom a účastníkom rozličných podnikov priemyslových. Spisy jeho siahajú do všetkých temer odborov vedy. Sláva pamiatke jeho!

Jozefa Komoru, šlachetného tohto muža, ktorý z pospolitého banického ľudu vlastným talentom a neunavenou pilnosťou vysoko sa nad obecnú pospolitosť vyšínil a národu svojmu behom života svojho účinného krásne služby preukazoval, — niet viac pod Sytnom! Zriedkavý tento syn chudoby slovenskej, ktorý každému redaktorovi a spisovateľovi slovenskému čo jedon z najobetivejších rozširovateľov kniževnosti našej známy bol, narodil sa r. 1814 v Hodruši pri baň. Štiavnici; i zakončil tam po prijatí sv. sviatosti čo dobrý katolícky kresťan v 58. roku boho- a rodolubý život svoj dňa 23. Aug. Jak veľmi bol muž tento ctený, dokazuje to 25. Aug. v Hodruši odbývaný pohrab. Tento, vyvoláva jeho ctiteľ p. P. H. nad jeho mohylou, kromobyčajný, samoučný vzdelanec z pospolitého slovenského ľudu, ďaleko nad svoj stav duchom a srdcom povznesený, rodák úplne si povedomý, občan a vlastenec zralý a verný, rodolub nad mnohých vreljší a obetivejší, a kresťan jak smýšľania tak i života príkladného: svieť mnohým prebudným, neprebudným v národe zo sna duševného hľivenia a ukáž jim, jak ďaleko to môže priviesť i človek pospolitý, jak je od milého Boha zdravým rozumom nadaný, jak ho

obživuje svätý duch, jak nepoškvrnené zachoval srdce a svedomie od sveta, a jak pocítil blaženstvo toho, nežit len z chleba zemského a telesného, ale žit z každého slova, ktoré vychádza z úst Božích! O, by nás Všemohúci obdaril vždy väčším počtom takýchto mužov, vtedy by sa národ náš snadno vymanil z ťažkej duševnej poroby svojej, a začal by žit dôstojne, čo seba a svojich vyšších cieľov vedomý národ. Tohto muža pamiatka ale požehnaná buď v národe!

Zmiernenie trestov. Artaxerxes miernil prísnosť starých perských zákonov, kde len mohol. Medzi iným ustanovil, aby sa pánom, ktoríby v štátnych úradoch povinnosti svoje neplnili, miesto bitia budúce zvliekli len jích šaty a sa vyprášili, a miesto bežného vytrhávania vlasov, aby sa jim len vysoký klobúk snal.

Papierové šaty. Táto japonská móda počína sa ujímať i v Bostone. Papier z ktorého sa šaty hotovia, je úplne nepresiakavý, tenký a ľahký. Kabát z neho váži len dva funty. Také papierové šaty môžu sa i niekoľkokrát prať a vydržia niekoľko mesiacov. V Londyne zhotovuje firma Pavy a spol. papierové záclony.

Pri kopaní v Athenach prišlo sa k poznaniu, že severní múr mestský je oná hradba, ktorú dal vystaviť Themistokles. Nachádzajú sa v nej zamúrané mnohé pomníky, náhrobky a iné kamene, jakých sa ku stavbe takej neuzíva; ktoré ale vtedy chytrý sa sohnaly a do múra zasadily, lebo jednalo sa o chytré sriadenie ochranné hradby proti Peršanom.

Rastlinstvo a vzduch na Libane. Pred nami rozprestierajú sa celé rady vrchov, homól, pahorkov. A vsade vidíme kláštory a dedinky, nad nimi ale vynikajú ešte vyššie hory sňahom pokryté do vzduchu nekonečne čistého. Všade vidíme obcerstvujúcu zeleň, lebo celý Libanon je, nakoľko možno, podivu hodným spôsobom vzdálený. Kultúra tiahne sa terasami, na ktorých vedľa obilia raste i oliva a fík, hore až do vysokých končín vrchov. Tam darí sa réva, matka slavného vína d'oro, ktoré znal už starý vek. Táto kultúra nebolaby možná, keďby z hlbín vrchov nevynikalo toľko prameňov. A jako jich používajú, jako sa snažia, aby tohto ži-

vlu ani jediná kvapka neprišla na zmar; skutočná sieť samých kanálov, úzkych avšak dobre múraných, tiahne sa skrze jích pole. A tu najdeme polnie kvetiny jako u nás v Europe. Tu kvitne v rozličných odrodach voždy pálcive červený divoký mak. Na hustých kriačkoch v najväčšej bujnosti kvitne biela a červená ruža, po zemi sa plazí, voždy na iné rastliny sa zadržujú s kolosalnými kvetinami sľavčka, modrá a žltá barva vyskakuje z tejto krásnej pestrosti. Tu a tam vylieta škriván a spieva svoju piesenku, ale neletí tu tak vysoko jako u nás. Takáto výška bola by mu nebezpečnou na Libane, lebo tam výhradne vladnu dravci. Treba je cestovať len niekoľko hodín týmto pohorím a uvidíme nepočetných dravcov, ktorí po štyroch po piatych vyletujú na lov. Priletujú veľmi smelo až na cestu, kde však ptáci speváci úzkostlivo sa skrývajú v škárah skalných, aby svojim nepriateľom ušli. Nevysslovne krásne je živé modro libanského podnebia, ktoré málo kedy býva zakalené nejakým mráčkom. Mráčky tie, ktoré tam vysieľa stredne more, jakoby vyliezaly po tých rozličných pohoriach, načo však so svojimi dlhými, priehladnými krydlami zavesia sa na blízkom vrchu. Neobklopujú nás, ale len občerstvujú vzduch — náhle však miznú bez stopy, usadia sa na vrchy, rozplynú sa pred našimi očami a vpijú sa tam čo rosa. Inak

vidíme mraky len dolu pri predhorí bejruťskom. Západ slnka je krásny, každý deň iný, každý deň milý. Vrchy planú jakoby slavnostne. Na mnohých miestach rinie sa z vrchov a skál voda čistá jako srebro a čerstvá ako ľad. Tieto pramienky poznávame už zďaleka, rákosie okolo nich vyrastá do výšky dvoch siah a vôbec je pri nich najbujnejšia vegetacia.

Zriedkavé pozostatky starožitné. V Medune, v dedinke to ležiacej blízko Fajumu v Egypte, vykopané sú nedávno veľmi zriedkavé pozostatky starožitné. Je to náhrobok kniežací, 100 metrov dlhý a 50 široký, pravdepodobne ešte z časov pred panovaním tretej dynastie, a preto i o veta starší lež všetky iné, odkryté dosiaľ náhrobky. Nalezené sú v ňom dve nádherné sochy. Masiette Bej kázal jích starostlivo zapakovať i doprevadiť do Kahyru, kde vystavené sú v museume v Balaku na verejné ohliadnutie. V niutri náhrobku nachádza sa 500 ročný nápis urabský, v ktorom pôvodca preklína všetkých tých, čo mu radili hľadať poklady v hrobe.

Grillparcer o nemeckej reči hovorí: Nemecká reč, ktorú ctím jakožto svoju materskú reč, v ktorej tolko majstrovských diel je napísané, môže preca len veršom dosiahnuť jakéhosi ľúbozvuku; v prose podobá sa bezzvúčnému hrčaniu.

Literárne, umelecké a vzdelanostné zprávy.

Slavín. (Panthen). Sbíрка podobizen, autografů a životopisů předních mužů československých. (Redakcia a vydavateľstvo v Prahe v čiernej ulici č 16-II.). Sošit 7. obsahuje životopisy: Čelakovského (Dokončenie), Josefa Krannera (a nie Braunera, jako sme v č. 6. „Orla“ mylne udali), Jana Žízku, Viliama Paulíny-Tótha a Josefa Dobrovského; podobizne ale a autografy Josefa Dobrovského, Jána Žízku z Kalichu, K. G. Sternberga a Boh. Balbina. Cena sošitu je 36 kr. r. č. — Od ct. redakcie „Slavína“ dostali sme k uverejneniu nasledujúcu zprávu: Je známo, jak mohutne účinkuje čítanie životopisov slavných mužov. Účinok čítania životopisov javí sa byť značný a preto dochádzajú sbierky, oboznamujúce nás so životom a pôsobením pred-

ných mužov dotyčného národa, značného rozšírenia a obluby vo všetkých krahoch. I náš „Slavín“ sbierka to životopisov, podobizien a vlastnoručných podpisov početných mužov československých, požíva dostatočnej priazne ct. obecnstva, tak že čo týka sa velenákladného diela s istotou do budúcnosti hľadať môžeme. Ponevác však pri sbieraní materialu mnohé sa nám vyskytujú obťažnosti, niekedy vzdor všetkej usilovnosti nemôžeme sa dopátrať buď pravej podobizne lebo popisu toho či onoho zaslúžilého muža, prednášame týmto pred obecnstvo československé snažnú prosbu, aby nás v podniku našom všemožne podporoval ráčilo, a to buď udaním, kde by sme pred nás hodiace sa podobizne lebo popisy našli, lebo láskavým požičaním jích. Vlaste-

necké spolky, knihovne a iné vyzývame zvlášte, aby nás všemožne podporovali, tak aby sa „Slavín“ skutočne stať mohol knihou, z ktorej by národ náš poučenie i povzbudenie čerpal. Požičané veci vrátime po upotrebení jich neporušene. Všetky dopisy, jako i prihlášky k odoberaniu „Slavína“ nech sú zaslané níže-podpísanému. S plnou úctou Vydavateľstvo „Slavína“ (F. Bartla drevorytecký ústav). — Keď tu „na zdar!“ vyvolávame bratstvo československému, vyzývame priateľov našich, aby usilovne podpory poskytovali zo Slovenska našemu „Slavínu“!

Osvěta. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavateľ Václav Vlček. Ročník II. Díl II. 1872. (Red. a administrácia v Prahe v ječnej ulici č. 29. n. 529-II. st.) Číslo 9. má nasledujúci obsah: Taras Ševčenko, podáva Václav Dunder; Ze života Karla Havlíčka, od red. Vác. Zeleného III.; Laokoon, dílo doby římské, od dr. Miroslava Týřsa (Pokračovanie) IX.; Věvec vavřínový, román od Vác. Vlčka (Pokračovanie); Z Neapole na Vesuv, upomienka z cesty od Ervina Špindlera; Návrát Emigrace české r.1631, podáva dr. Jaromír Čelakovský. Predplatná cena na výtečný mesačník tento obnáša celoročne 6 zl., i odporúčame ho najme mladším spisovateľom našim čím najvrúcejšie.

Slovanský svět (Славянский миръ). — listy pro kulturní rozvoj, politiku a hospodárství. Majiteľ dr. A. Günther-Prelučev, redaktor J. J. Toužimský. Ročníku I. knižka 10. obsahuje tieto výtečné články: Obzor politický a socialní; Slovensko roku 1848-49. (Pokračovanie). Tretia výprava; Obrana písma slovenského čili azbuky I.; Ljudevit Gaj a jeho pôsobení na slovanském jihu (Pokračovanie); Stanko Vraz a Vörösmarty i niekoľik slov o slavonofílských básniách (Dokončenie), od A. Filadelfiho; Ruské národné písné, prekladá Rud. Pokorný; Slovanské umění, veda a literatury; Moskovská politechnická výstava; Zprávy z obchodního a průmyslového slovanského světa; Hlídka časopisův; Zaslané tiskopisy. Predplatná cena na celý rok 4 zl. r. č. Na zdar!

Světozoru leží pred nami číslo 35, 36. a 37 s týmto obsahom: Na domáci půde (Pokračovanie), od Žofie Podlipskej; Príspevky ku poznaniu názorů lidu jihoslovanského za základě srbských národních písní (Dokončenie) napísal J. Šafránek; „Vyhraješ jako seřláci u Chlumce“, podáva U. J. Černý; Výlet k novému jezeru u Odlezel; Úředník černého kabinetu (Pokračovanie), novela od Jos. Tesaře; životopisy s podobizňami Jana Ant. Koželuha, Hr. Jana Harracha, Ant. M. Slomška, Apoštola sv. Jana Evan.; politický prehľad: divadlo a umenie; literatúra atď.; — v pri-

lohách: Z mého cestování po Uhrách (Dokončenie); Proč nejezdí, humoreska, od O. P.; Znaky miest českých; statistika; povodeň v Čechách s obrazami; vynálezy; O zmizelých pokoleních Židův; anekdoty atď. Na zdar!

Proč a kterak máme **zdraví dítek šetrí**? Učitelům a rodičům československým k bedlivé úvaze podáva Josef Klika. V Praze. Nákladom vydavateľovým. V komisi nár. kněhkupectví I. L. Kober 1872 VIII. str. 90, cena 50 kr. r. č. Odporúčame knihu túto ct. obecnstvu svojemu.

Zpráva a stav patronátneho samostatného katol. reálneho gymnasia a alumnea v Klástore pod Zníovom v školskom roku 1871—72 leží pred nami. Zo Zprávy dozvedáme sa, že počet žiactva v štyroch triedach reálneho gymnasia tohto na všetkých ostatných nižších gymnasiach v hornom Uhorsku je nezvyklý, ba neslýchaný; zo *Stavu* ale, že počet patrónov a dobrodincov jeho napriek chudobe našej zráha sa očividno zo dňa na deň — a zasahuje už i do takých kruhov, ktoré pred tým nepriaznivé boli cieľom jeho. P. t. pán opát, Ján Gottschár, čo predseda patronátu prívolať toto slovenským katolíkom: Drabí Bratia v Kristu a národe! vznesený a blahonosný je cieľ, ktorý sme si založením gymnasia nášho vytkli, dokázanie totiž trojakej paedagogicko-didaktickej pravdy, pošťastili sa nám s pomocou Božou a s vlastným, hojným a výdajným spoluúčinkovaním prevedenie úlohy našej, budeme mať nie len jedon, cieľu a potrebám našim soddoviedajúci výtečný ústav, lež ústavom týmto skvelo dokázané výsledky nemôžu ostáť bez vlivu i na ostatné tak rečené štátne školy na Slovensku. I vyzýva všetkých milovníkov mládeže, aby cieľom polepsenia učít. platov, cieľom vystavenia gymnasiálnej budovy a rozšírenia školy na šesť tried v kruhoch svojich dobrovoľné zbierky sriadili a sobrané príspevky spolu so soznamom veľkodušných darcov p. Fr. Sasínkovi doposielali. Na zdar!

Spolok Sv. Vojtecha odbyval dňa 4. Septembra svoje III. valné shromazdenie v Trnave. Z účtov dozvedáme sa, že základina spolková zrástla od I. val. shromazdenia o 12,474 zl. r. č.; že 1949 údov z rozličných stavov a tried obecnstva a z obojeho pohlavia od tohože I. val. shromazdenia do spolku pristúpilo; že mimo školských popisných hárkov a stenných tabúl 50,000 vy-tiskov rozličných knižiek už skutočne pridalo sa a 45,000 nachádza sa pod tlačou; že počet predplatiteľov spolkového časopisu do 1050 vzrástol, a že rímský otec svoje apoštolské požehnanie spolku udeliť ráčil. Len s Božou pomocou napred. — a čoby ešte tisícraz „Nyittriada“ nasledovala: keď Bôh s nami, kto proti nám?!

Listáreň redakcie.

P. F. K. v P. Obe práce Vaše prišli; druhú sme nevystačili čítať. I upozorňujeme Vás, že nám už nemožno tohto roku dlhšie práce uverejňovať; stane sa to, jak dobrotivý Bôh dá života, na rok. Pri svojich prácach riadte sa dľa ducha slovansko-kresťanského, jaký sa zrkadlí v našich národných poevstach, v srbských a bulharských prstonárodných

piesňach. Kratsie práce čakáme. Na zdar! — **P. D. M. B. v P.** Doposlané práce nemožno bolo pre nával iných súrnejších upotrebiť; keď bude čas, stane sa. Humoresku čakáme. — **P. T. P. P. P. D. v Dr., B. N. v S. a Charvatecký.** Zapomínate na nás? — **Sl. stud. mládeži v Pr.** Veľmi vďačne posielame Vám náš časopis, len i Vy pamätajte na nás!

Upozornenie.

S týmto číslom končí sa tretie štvrtročie III. ročníka

„ORLA“ 1872;

V čísle 8. odvetili sme jednému z popredných čitateľov a milovníkov reči a literatúry slovenskej, jednému z čelnejších národovcov, ktorým zveľadok v časiach týchto nám potrebného časopisu nášeho na srdci leží, že dľa rady jeho a mnohých — aby sme vo vydávaní časopisu hatení neboli — udáme s týmto číslom každému ct. odberateľovi, koľko nám je z predošlého alebo z tohto roku podlžen. To sa i stalo. A tak prosíme patričných pánov ešte raz a naposledy, aby — na zreteli majúc rozvoj mladistvej literatúry našej, ďalej ale i to, že máme vyše 800 zl. r. č. zaostalých nedoplatkov v jich rukách, — každý svoj známy nedoplatok behom Oktobra nám zaslať nezameškali: lebo v protivnom páde budeme prinútení vydávanie „Orla“ s číslom 10. zastaviť a mená pôvodcov toho slovenskému obecnstvu sdeliť. Vyhovorka tu nemá miesta. Prvé číslo roč. III. poslali sme síce — dľa u nás bežného obyčaju — i takým pánom, čo sa neprihlásili a čo nám z pred. roku podlžni boli; no riekli sme hneď v listárni toto: v nádeji, že mnohí ct. páni, ktorí sa o časopis náš posiaľ nehlásili, i na budúce budú našimi podporovateľmi, — posielame jim I. číslo „Orla;“ kto ho nazpät nepošle, bude čo odberateľ považovaný. Tolko po dokonalom rozvážení vecí na dorozumenie i na výstrahu, aby keď „Orla“ zveľadíť a zdokonáliť sa ide — zrazu bez znaku k nemalej poteche našich odvekých nepriateľov nezahynul. Bože pomáhaj nám kráčať kresťanskou osvetou ku svobode a sláve!!

*Redakcia a administrácia
„Orla.“*

Predpláca sa u redakcie v Prievdzi (Privigye):
celoročne 4 zl. r. č., polročne 2 zl. r. č. — Študujúci obrdzia ho za 3 zl. r. č. — Orol vychádza ročne vo 12 sošitoch 4—5 hárkov silných každého mesiaca na velikej štvorke. Minulý ročník možno dostať za 4 zl. r. č. Poslednie pošty nech sa udávajú.

Nakladateľ A. Sytniansky. — Knihtlačiarско-účastinársky spolok v T. Sv. Martine.